

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 14 (546)

Malonių, turiningų atostogų!

SPAUDOS
RADIO IR
TELEVIZIJOS
REMIMO
FONDAS

Pasaulio lietuvių bendruomenės XV Seimas

Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimo dalyvius sveikina kadenciją baigęs Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus

Liepos 15–17 dienomis Lietuvos Respublikos Seimo III rūmų Konferencijų salėje posėdžiavo XV Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) Seimas. Jame dalyvavo PLB Valdybos nariai, kraštų lietuvių bendruomenių ir jaunimo sąjungų pirmininkai bei kraštų lietuvių bendruomenių atstovai. Apie 150 dalyvių iš 33 valstybių sprendė lietuvių bendruomenėms ir Lietuvos išeivijai aktualius klausimus. Dalyviai išklaušė pranešimai ir diskutavo apie Pasaulio lietuvių bendruomenės dabartį ir ateitį, lietuvių švietimą, bendradarbiavimą su Lietuvos Respublikos institucijomis. Pateikta Valdybos ataskaita apie PLB veiklą, išklausti Valdybos narių ir svečių pranešimai, numatytos svarbiausios veiklos kryptys ateinančioms trejiems metams. Šio PLB Seimo metu išrinkta nauja PLB Valdyba ir jos pirmininkas. Susitarta dėl organizacijos prioritetinių veiklos sričių per ateinančius trejus metus.

Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimas yra aukščiausias PLB valdymo organas ir šaukiamas kas treji metai. Seimas yra vienas svarbiausių įvykių Pasaulio lietuvių bendruomenės veikloje. PLB Seimas sprendžia visus PLB reikalus, renka Valdybą, Kontrolės komisiją ir Konfliktų sprendimo komitetą. Liepos 17 d. trejų metų kadencijai išrinkta naujoji PLB valdyba, turinti septynis narius. Valdybos pirmininke išrinkta Vokietijos lietuvių bendruomenės atstovė Dalia Henke. Dalia Shilas (JAV) vadovaus PLB viešųjų ryšių komisijai; Rolandas Žalnierius (Latvija) – spec. projektų, teisinių ir organizacinių reikalų komisijai; Eglė Garrick

(Australija) – finansų ir lėšų telkimo; Arūnas Teišerskis (Airija) – švietimo; Jūratė Caspersen (Šveicarija) – kultūros, Gediminas Karoblis (Norvegija) – PLB plėtros; Angelė Kavak (JAV) – ekonomikos reikalų. Pasaulio lietuvių sąjungos pirmininkas – Simonas Černiauskas (Vokietija). Kontrolės komisiją sudaro: Birutė Kairienė (JAV), Egidijus Meškėnas (Švedija), Antanas Šiugždinis (Vokietija). Konfliktų sprendimo komisijos nariai: Marytė Šmitienė (Vokietija), Angelė Vaičiūnienė (Kanada) ir Angelė Nelsienė (JAV).

Parengta pagal LR Seimo ir Dalia Shilas pranešimus

Prezidentas Valdas Adamkus tarp Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimo dalyvių. Iš kairės: ponia Alma Adamkienė, Prezidentas Valdas Adamkus, Sigita Šimkuvienė, Dalia Shilas, buvusioji PLB pirmininkė Danguolė Navickienė, Vida Bandis

Profesorius Juozas AUGUTIS – naujasis VDU rektorius

Prof. Juozas Augutis

VDU rektoriumi penkerių metų kadencijai išrinktas iki šiol universitete Mokslo prorektorius pareigas ėjęs matematikas, habilituotas technologijos

mokslų daktaras, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys (akademikas) prof. **Juozas Augutis**. Taryba patvirtino ir naują prorektorius komandą. Universitetui prof. J. Augutis vadovauja jau nuo liepos 1 d. Mokslininkas yra jau šeštasis Vytauto Didžiojo universiteto rektorius nuo jo atkūrimo 1989 m.

Ankstesnieji atkurtojo VDU rektorai buvo: prof. **Jurgis Vilemas** (Atkūrimo tarybos sprendimu, 1989–1990 m.), prof. **Algirdas Avizienis** (1990–1993 m.), prof. **Bronius Vaškelis** (1993–1996 m.), prof. **Vytautas Kaminskas** (1996–2006 m., dvi kadencijas). 2006–2015 m. dvi kadencijas iš eilės VDU rektorius pareigas ėjo ekonomistas, habilituotas socialinių mokslų daktaras, prof. **Zigmas Lydeka**.

Juozas Augutis 1978 m. baigė Vilniaus universiteto Matematikos ir mechanikos fakultetą, 1986 m. VU apgynė matematikos mokslų kandidato disertaciją. Nuo 1990 m. VDU dirbo Matematikos katedros docentu, nuo 2002 m. – Matematikos ir statistikos katedros profesorius. 2002 m. suteiktas technologijos mokslų habilituoto daktaro laipsnis. Trylika metų (1993–2006 m.) vadovavo VDU Studentų reikalų tarnybai. Nuo 2006-ųjų ėjo VDU Mokslo prorektorius pareigas, o nuo 2009 m. vadovauja VDU ir Lietuvos energetikos instituto Energetinio saugumo tyrimų centrui, taip pat yra universiteto Senato ir Tarybos narys.

Parengta pagal VDU informaciją

Pakelės obelis
Leono Milčiaus nuotr.

ŠIAME NUMERYJE

Vilniuje posėdžiavo Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimas ● 1, 2 p.

Išrinktas šeštasis Vytauto Didžiojo universiteto rektorius ● 1 p.

Apie ką susimąstome per atostogas? ● 3 p.

Lietuvos universitetuose: tarptautinės stažuotės, vasaros mokyklos ir pasirengimas konkursams ● 3 p.

Gerai besimokantieji ir jų konstitucinės teisės ● 4 p.

Universiteto idėjos kaita ● 4 p.

Lietuvos mokslininkai projekto – Horizonto 2020 koordinatoriai ● 5 p.

Parlamentinės frakcijos ir studentų grupės bendradarbiavimas ● 5 p.

Vytautas Grinius – mokslininkas, skatinęs Lietuvos ir Vengrijos bendradarbiavimą ● 10-12 p.

Mielieji skaitytojai!

„Mokslo Lietuvos“ Nr. 15 (547) išeis rugsėjo pradžioje. Rugsėjo mėnesį mokslininkų laikraščio redakcija atostogauja.

Pranešimus, straipsnius, nuotraukas ir kitą informaciją, skirtą „Mokslo Lietuvai“, siųskite elektroninio pašto adresu: mokslolietuva@gmail.com

Iki pasimatymo naujaisiais mokslo metais!

„Kiekvienas gali dirbti lietuviškoje spaudoje“

Dr. Dalia CIDZIKAITĖ

2015 m. Lietuvos nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Lituhanikos skyrius planuoja apkelti ne vieną Europos lietuvišką bendruomenę ir telkinį su nauja – kilnojama – paroda „Lietuviškoji leidyba Vakarų Europoje, 1944–1952“. Paroda, pasakojanti apie turtingą ir įdomią lietuvių DP (angl. *Displaced Persons* – perkeltieji asmenys) leidybinę veiklą pokariu, kuriama LNB Lituhanikos skyriuje saugomo rinkinio „Lietuvių DP spaudos rinkinys, 1945–1952 m.“ pagrindu, 2011 m. įtrauktu į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą.

Rinkinys pradėtas formuoti 1990 m. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, kai į biblioteką Vakaruose įsikūrusios užsienio lietuvių organizacijos bei pavieniai asmenys ėmė siųsti 1944–1990 m. išėjimoje publikuotas ir iki tol neturėtas knygas bei periodinę spaudą. Nors pavienių 1944–1952 m. Vokietijoje leistų lietuvių spaudinių yra daugelyje šalies bibliotekų, kitose publikuotą paveldą kaupiančiose institucijose, LNB saugomas rinkinys yra pilniausias, išsamiausiai atspindintis minėto laikotarpio lietuvių DP leidybą. Rinkinyje sukaupti spaudiniai – unikalus sudėtingo istorinio laikotarpio dokumentinis liudijimas, atskleidžiantis po Antrojo pasaulinio karo Vokietijos karo pabėgėlių stovyklose atsidūrusių lietuvių padėtį ir aplinkybes. Antrajam pasauliniam

karui baigiantis ir sovietams antrą kartą okupuojant Lietuvą, dėl politinių priežasčių šalį buvo priversti palikti apie 70 tūkst. jos piliečių, kurių didžiąją dalį sudarė inteligentijos atstovai, mokslo, meno, kultūros žmonės. Atsidūrus Vakaruose, dauguma jų buvo įkurdinti sąjungininkų kontroliuojamose Vakarų Vokietijos DP stovyklose.

Kilnojamoje, trimis kalbomis (lietuvių, anglų ir vokiečių) parengtoje parodoje, kurią sudaro 15 stendų, lankytojas susipažins su įvairiapuse DP stovyklose gyvenusių lietuvių veikla: pirmaisiais 1944–1945 metais pasirodžiusiais leidiniais Vakarų Europoje, DP stovyklinės leidybos pradžia, švietimo, mokslo bei profesiniams poreikiams skirtą literatūrą, grožinę kūrybą, religinio turinio spaudą, propagandinio turinio literatūrą, siekiančią atskleisti Lietuvos ir lietuvių situaciją okupacijos sąlygomis, humoristinius leidinius, net leidinius, leistus laivuose, lietuviams jau paliekant Vakarų Europos krantus.

Spaudinių leidybos geografija plati ir apima beveik visų didžiųjų DP stovyklų lietuvių telkinius: Freiburgą, Tiubingoną, Detmoldą, Meerbecką, Oldenburgą, Greveną, Memmingeną, Augsburgą, Miuncheną ir Wiesbadeną. Paroda supažindina ne tik su Vokietijoje leistais lietuviškais leidiniais (iš 269 pokario Vokietijoje buvusių DP stovyklų net 113-oje gyveno ir lietuviai), bet ir lietuvių leidybine veikla Austrijoje, Italijoje, Šveicarijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje, Belgijoje, Danijoje, Švedijoje ir Norvegijoje.

Vykstant Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimui, LR Seime atidaryta paroda „Lietuviškoji leidyba Vakarų Europoje 1944–1952“. Prie parodos stendų – naujosios PLB valdybos narė, žurnalistė Dalia Šilas, „Mokslo Lietuvos“ atstovė JAV

Naujoji paroda pateikia ne tik vaizdinę ir žodinę informaciją. Išmaniaisiais telefonais besinaudojantys lankytojai galės pasiklausyti parodos pristatymo garso įrašo bei išgirsti dviejų DP stovyklose gyvenusių Amerikos lietuvių – Jono Kavaliūno (1913–2013) ir Alfonso Šešplaukio-Tyruolio (1909–2006) – pasakojimų apie tuometines lietuviškos leidybos sąlygas ir iššūkius. Paroda skiriama ne tik Lietuvoje gyvenantiems žmonėms. Jos rengėjai tikisi, kad ja susidomės ir užsienyje gyvenantys lietuviai – ne tik dėl nesudėtingo

ir daug nekainuojančio jos pervežimo (15 stendų – tai penkiolika 88×212 cm dydžio rulonų), bet ir turinio. Jei norite, kad paroda „Lietuviškoji leidyba Vakarų Europoje, 1944–1952“ atvyktų ir į Jūsų lietuvišką telkinį, parašykite mums LNB Lituhanikos skyriaus vedėjai Jolantai Budriūnienei el. adresu j.budriuniene@lnb.lt.

„Nesvarbu, jauni ar seni, dideli ar maži – visi gali dirbti spaudoje“ – šis Simo Urbono (1907–1968) pastebėjimas nepasenęs ir šiandien. ■

■ Atkelta iš 1 p.

Pasaulio lietuvių bendruomenės XV Seimas

Pasaulio lietuvių bendruomenės Seimo išvakarėse. JAV delegacija PLB Seime su Prezidentu Valdu Adamkumi ir ponia Alma Valdovų rūmuose

PLB Seimo nariai kartu su Lietuvos Respublikos Seimo nariais prie nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos

Vėliavos pakėlimas

PLB Seimas sveikina naująją Valdybos pirmininkę Dalią Henke

Naujoji PLB Valdyba 3 metų kadencijai

REDAKTORIAUS SKILTIS

ATOSTOGOS: ar pamiršime rūpesčius?

Prof. dr. Jonas JASAITIS

Nuaidėjo paskutinis praėjusių akademinių metų „Gaudeamus...“. Laimingi absolventai atsiėmė diplomus, dėstytojai užpildė paskutines ataskaitas, budėtojos užrakino auditorijas. Ištuštėjo automobilių aikštelės prie fakultetų. Kolega nušvitusiu veidu pareiškė: „Net neatsimenu, kada paskutinį kartą atostogavau. Bet dabar kompiuterį išjungiau. Juk ir aš – žmogus, negi neturiu teisės...“

Kai kas sako, kad poilsis – tai vienos veiklos pakeitimas kita. Gal ir taip... Bet tebūna ta veikla – atgaiva sielai. Tikriausiai daugelis laukia kelionių. Į ten, kur dar nebuvo, bet seniai svajojo. O gal ten, kur jau kartą lankėsi, bet vėl labai norėtų apsilankyti.

Kartą prasitariau studentams, ar nevertėtų susimąstyti, kodėl gana prastai žinome savo Lietuvą. Nemaža dalis dabartinių studentų jau labai sunkiai susigauja, kaip buvo iškovota Nepriklausomybė, nes daug kam iš jų nebeaišku, o „nuo ko buvome priklausomi“. Juk, kiek jie save atsimeina, visada taip buvo: ir iškelta trispalvė per Kovo 11-ąją ir Lietuvos 6-ąją, ir savas Seimas, sava Vyriausybė, savos savivaldybės. Jie jau visai nuoširdžiai klausia, kada buvo kitaip ir ką tai reiškė mūsų kasdienybei. Istorija domina tik nedaugelį. Bet juk puiku, kad užaugo karta, nepažinusi ne tik politinės priespaudos, bet ir dvasinės prievartos, kad auditorijas, laboratorijas ir kabinetus užpildė laisvoje valstybėje užaugę jos piliečiai.

Ir vis dėlto reikėtų, kad jie daug daugiau apie savo valstybę žinotų, suvoktų, kad niekur pasaulyje kitos Lietuvos nėra. Sava valstybė – didžiausia tautos vertybė. Tegu pamato, kad turime bene ramiausių visoje Europos Sąjungoje klimatą. Maistui vartojame švarų požeminį vandenį. Nėra viską siaubiančių potvynių, ugnikalnių išsiveržimų ir žemės drebėjimų. Tegu susimąsto, kodėl mes, per metus turėdami daug daugiau saulės šviesos, daug švelnesnį klimatą nei suomiai ir švedai, juo labiau norvegai, daug labiau maisto gamybai palankų dirvožemį, daug jaunesnių miškų ir vešlesnių pievų, nuo jų labai atsilieka pagal pragyvenimo lygį. Ir tada paaiškės, kad svarbiausios priežastys slypi valstybingumo tradicijose ir jų suformuotoje gyvensenoje. Sava valstybė išsaugojo per šimtmečius sukurtą tautos gerovę, lėmė daug tobulesnę gamybinę ir socialinę infrastruktūrą. Daug ilgiau už mus gyvenę savarankiškai, svetimųjų negniuždomi, jie iš kartos į kartą perduoda sukurtą šeimoms ir bendruomenės turtą. Jie žino, kad, užgriuvus sunkumams, gali pasitikėti savo bendruomene, todėl neieško išiečių emigracijoje. Ar susimąsto šiandieniniai mūsų studentai, kodėl tose valstybėse palankesnė verslo aplinka, laikomasi duoto žodžio, kodėl ten gyvenantys daug daugiau (ir ne be pagrindo) pasitiki vienas kitu?

Kalbėjoms su studentais apie tai, ką parodytume sveičiui, pirmą kartą atvykusiam arba norinčiam investuoti Lietuvoje. Paaiškėjo, kad dauguma jų parodytų keletą senamiesčių, Trakų pilį, Kuršių neriją. O kodėl ne modernių universitetų centrų laboratorijas, kuriose kuriami naujais ir vieni geriausių pasaulyje lazeriai, kur dirbuojasi nanotechnologijų ir genomų tyrėjai? Ar žinome savo geriausius matematikus, fizikus, chemikus, biologus, istorikus, lingvistus? Ar domimės dabar kuriančių menininkų pasiekimais, ar žinome, kuriose pasaulio scenose kviečiami koncertuoti mūsų dirigentai ir solistai? Jei patys viso to nežinome, tai ir sveičiui nepapasakosime. Išvažiuos tas mūsų svečias, pamatęs vieną kitą archeologinę įdomybę, vieną kitą gražesnę gamtovaizdį, bet taip ir nesupratęs, su kuo galėtų bendradarbiauti kaip profesionalus tyrėjas ar verslininkas. Sugrįš į namus susidaręs įspūdį, kad atsilieka Lietuva nuo jo šalies bene visu pusšimčiu metų, nors toks įspūdis tikrai bus klaidingas.

Kartą studentams pasakiau, kad būtų visai puiku suformuoti naują inteligentišką šeimų nusiteikimą – kartą per mėnesį, pasirinkus kurį nors tinkamesnį savaitgalį, apsilankyti vis kitame Lietuvos krašte. Ir visai neverta, atėjus vasarai, penktadienio vakarą arba šeštadienio rytą

lėkti į Palangą, o sekmadienio vakare keiktis ilgiausiose automobilių spūstyse, nes iš tokių, atsiprašant, išvykų nei kūnui, nei sielai atgaivos nebūna. Kažkuris burbtelėjo: „Nu jo, ne visi sau gali leisti per savaitgalį skristi į Maljorką ar Antaliją, todėl ir braunamės į Girulius ar Šventąją...“ Užklausu, gal jie lankėsi Veliuonoje ir Perlojoje, Subar-tonyse ir Niūronyse, Užulėnyje ir Dubingiuose, Renave ir Žuvinte... Bet išgirdau: „O ką ten pamatysi?“ Kitas kažkaip keistai pasiteisino: „Tikriausiai keliausiu po Lietuvą, kai... į pensiją išeisiu.“

Taigi, „nieko gero toje Lietuvoje...“ Kodėl? Todėl, kad mes jos nematėme ir toliau savo nosies nesidomėjome. Todėl, kad iš anksto „žinome“, kad čia – nieko įdomaus. Bet ar tikrai? Kaip gera išgirsti apie kolegas, kurie su savo studentais visus Lietuvos kampelius apvažinėjo, kelis dokumentinius filmus sukūrė, tūkstančius nuotraukų į kompiuterines laikmenas sukėlė, grįžę puikiausias parodas surengė. Ir stebėjosi bendrakursiai, kad visa tai yra ne užsieniuose, o jų Lietuvoje.

Ne tik biologai žino, kas yra selekcija. O kas yra anti-selekcija? Jei selekcininkai siekia išvesti geresnes veisles, tai ką daro antiselekcininkai? Skurdina tautos genofondą? Aiškina, kad dabar tauta ir tautinė valstybė – jokia vertybė. Leisti lietuviškus mokslo žurnalus – menkavertis užsiėmimas? Rašyti lietuvių kalba mokslo studijas ir monografijas – beprasmybė?

Jei absolūti dauguma žymiųjų mokslininkų (ir ne tik Lietuvoje) – kaimo vaikai, tai kokį dabartinio kaimo vaizdą formuojame? Tiek per „lrt“, tiek per „laisvą nepriklausomą kanalą“ mums rodo kelis girtuoklėlius, kurie jau nebeprisimena, kad dar visai neseniai jie buvo puikūs profesionalai, bet dabar jau nebežino, ką reiškia kasdien su džiazgmu eiti į darbą. Bet ar tikrai tik tokie žmogeliai liko mūsų atokesniuose rajonų centruose, miesteliuose ir gyvenvietėse?

Lengva ranka uždarinėjame mokyklas ir kultūros centrus. Esą „optimizuojame“ švietimui ir kultūrai skirtas biudžeto lėšas. O iš tikrųjų paliekame likimo valiai jų pastatus ir visą įrangą. Ar tai galima vadinti lėšų taupymu? Tada beapeliaciniu tonu atkertame, kad tuose miesteliuose ir vaikų nebeliko.

Tačiau kodėl jų nebeliko? Kodėl visose pakelėse styro apleistos ir nuniokotos sodybos? Ką padarėme ne taip? Kokios didžiausios klaidos padarytos mūsų valstybės strategijoje? Kur mūsų regionų darnios raidos strategija? Kodėl neturime savivaldos, o tik apgailėtiną jos imitaciją? Nejaugi formuojame tokį valstybės suskirstymą: „Vilnius ir... kita Lietuva“. Nejaugi mums dar iki šiol neaišku, kad megapolinių didmiesčių era jau seniai pasibaigė? Modelį „1–2 miestai ir ištuštėjusi provincija“ globalistai sugebėjo įbrukti tik toms valstybėms, kurių vadovai net valstybės vaidmens nesuvokia, o liaudis gyvena tik šios dienos rūpesčiais ir nebesusigauja, kas jos net visai netolimijoje ateityje laukia. Ir jokie „daugifunkciai centrai“, valdiška ranka įkurdinti kelių uždarytų mokyklų pastatuose, ištuštėjusios provincijos neišgelbės, nes paprasčiausiai nebelieka ir „funkcijų“, kurias tokie centrai vykdytų. Vis šurpesni nusikaltimai, kuriuos įvykdo vis jaunesni apleistose vietovėse iš pašalpių gyvenantys asmenys, turėtų galų gale išblavinti vadinamojo „optimizavimo“ šalininkus, iki šiol patogiai kiurksančius ministerijose ir prie jų sukurptose agentūrose.

Lietuva gali ir privalo rinktis sparčią pažangą skatinančią strategiją, sumaniai išnaudodama savuosius žmonių, infrastruktūros ir gamtos išteklius. Šiuolaikinės technologijos leidžia racionaliai išdėstyti moderniausias įmones visoje valstybės teritorijoje ir kurti darbo vietas visuose regionuose. Per daugiau kaip du dešimtmečius Europos Sąjungoje sukaupia vadinamosios LEADER programos, numatančios atokesnių vietovių ekonominės veiklos skatinimo priemonių kompleksą, patirtis aiškiai rodo, kaip galima įveikti sąstingį. Dabar labiausiai reikia mūsų susitelkimo ir pasitikėjimo savo jėgomis. Niekas iš svetur neateis spręsti mūsų rūpesčių.

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS PRANEŠIMAS

Lietuvos–Šveicarijos mokslininkų institucinio bendradarbiavimo projektų finansavimo konkurse – trys paraiškos į vieną vietą

Lietuvos mokslo taryba baigė paraiškų priėmimą antrajam konkursui pagal Lietuvos–Šveicarijos bendradarbiavimo programą „Moksliniai tyrimai ir plėtra“. Institucijų partnerystės projektams vykdyti dviejų šalių tyrėjų konsorciūnai pateikė 17 paraiškų. Bendra prašoma finansavimo suma – 2,465 mln. eurų, t. y. 2,7 karto didesnė, nei numatyta programos biudžete.

Institucijų partnerystės projektai yra skirti finansuoti mokslo stažuotes ir bendrus renginius Lietuvos ir Šveicarijos viešojo sektoriaus mokslo ir studijų institucijose. Lietuvos–Šveicarijos bendradarbiavimo programos projekto vadovės Lietuvos mokslo taryboje dr. Aistės Vilkanauskytės teigimu, nepaisant trumpo kvietimo laikotarpio (6 savaitės), paraiškų gauta nemažai. Bendras programos kvietimo biudžetas – 0,909 mln. eurų. Vienam institucinės partnerystės projektui – apie 0,409 mln. eurų. Prognozuojamas sėkmės rodiklis sieks 36 proc.

Antrojo konkurso naujovė – paraiškas buvo galima teikti pagal visas mokslo sritis. Pirmajame konkurse paraiškos buvo teikiamos pagal tris sritis: gamtos mokslų, sveikatos (gyvybės) mokslų, aplinkos apsaugos mokslų ir technologijų. Naujajame konkurse didžiausio dėmesio sulaukta iš socialinių, technologijų, humanitarinių, biomedicinos mokslų mokslininkų – šiose srityse pateikta po 4 paraiškas. Tik viena paraiška pateikta fizinių mokslų srityje.

Konsorciūmus paraiškose pateiktiems projektams vykdyti sudarė tyrėjai iš 10 Lietuvos ir 17 Šveicarijos viešojo sektoriaus mokslo ir studijų institucijų. Daugiausia paraiškų pateikė Vilniaus universitetas – 7. Nacionalinis vėžio institutas, Kauno technologijos universitetas, Vytauto Didžiojo universitetas pateikė po 2 paraiškas. Mykolo Romerio universitetas, VMTI Inovatyvios medicinos centras, Lietuvos kultūros tyrimų institutas, Lietuvos edukologijos universitetas pateikė po vieną paraišką. Pasak dr. A. Vilkanauskytės, paraiškas pateikusioms mokslo ir studijų institucijoms rezultatų dar teks palaukti, nes paraiškas vertins ekspertai. Vertinimo rezultatai turėtų paaikškėti spalio mėnesį, o sutartys su projektų vykdytojais turėtų būti pasirašytos lapkričio–gruodžio mėnesiais.

Pirmame konkurse atrinkta 11 bendrų mokslinių tyrimų projektų, jiems finansuoti skirta 7,3 mln. eurų. Vykdomuose projektuose sprendžiamos inovatyvių neinvazinių smegenų traumų bei neurologinių pacientų diagnostikos ir stebėsenos sprendinių, genetinio diabeto tyrimų, kovos su uosių džiūtis sukėlėjais, aerozoliai ir daugelis kitų problemų.

Lietuvos–Šveicarijos bendradarbiavimo programos „Moksliniai tyrimai ir plėtra“ tikslas – stiprinti abiejų šalių ryšius ir draugiškus santykius, skatinti sėkmingą ir produktyvų bendradarbiavimą mokslinių tyrimų ir plėtos srityje, gilinti žinias pasirinktose mokslinių tyrimų temose, skatinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą taip prisidedant prie socialinio ir ekonominio vystymosi Lietuvoje. Programos trukmė – 2011–2016 metai. Išsamesnę informaciją teikia projekto administratoriai – dr. Audrius Žvikas tel. (8 5) 210 5335, el. p. audrius.zvikas@lmt.lt, ir Laima Bagdonavičienė tel. (8 5) 210 7397, el. p. laima.bagdonaviciene@lmt.lt.

ATOSTOGOS

Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos gimtadienio minėjimo iškilmės jo gimtinėje – Užulėnyje (Ukmergės r.)

Ką reiškia gerai besimokantis pilietis?

Raimundas PALIUKAS

Gerai besimokančio piliečio samprata jau ne vienerius metus yra diskusijų objektas. Ši sąvoka Aukštojo mokslo bei Mokslo ir studijų įstatymuose buvo nuolat keičiama, dėl jos Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas jau kelis kartus yra priėmęs sprendimus. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas.

Koks pilietis laikomas gerai besimokančiu, Konstitucijoje nėra išsamiai apibrėžta. Konstitucinis Teismas 2002 m. sausio 14 d. nutarime taip apibūdino šią sąvoką: „Valstybinėse aukštosiose mokyklose gerai besimokančių piliečių aukštojo mokslo išlaidas valstybė pagal Konstituciją privalo prisiimti, esant šioms trimis sąlygoms: 1) besimokantysis yra Lietuvos Respublikos pilietis; 2) jis mokosi valstybinėje aukštojoje mokykloje; 3) jis mokosi gerai, t. y. jo mokymasis atitinka nustatytus gero mokymosi kriterijus.“ Šiame nutarime Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad valstybės biudžete privalo būti numatytos lėšos, kurių reikia, kad valstybinėse aukštosiose mokyklose gerai besimokantiems piliečiams būtų garantuotas nemokamas aukštasis mokslas. Kriterijai, kuriuos atitinkantys asmenys laikomi gerai besimokančiais ir dėl to pagal Konstituciją turinčiais teisę, kad jų mokslą valstybinėse aukštosiose mokyklose apmokėtų valstybė, nustatyti įstatymu.

Atrodo, viskas aišku. Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas moks-

las. Todėl kriterijai, kuriuos atitinkantys asmenys laikomi gerai besimokančiais ir dėl to pagal Konstituciją turinčiais teisę, kad jų mokslą valstybinėse aukštosiose mokyklose apmokėtų valstybė, turi būti iš anksto žinomi, aiškūs, objektyvūs, skaidrūs. Jie negali nukrypti ne tik nuo konstitucinės gero mokymosi sampratos, bet ir nuo tokios gero mokymosi sampratos, kuri kyla iš visuomenės socialinės patirties ir nepaneigia kiekvienam suprantamos ir visuotinai pripažįstamos žodžio „geras“ reikšmės.

Įstatymu nustatyti kriterijai, kuriuos atitinkantys valstybės finansuojami asmenys laikomi gerai besimokančiais, negali būti formalūs, juolab neleistina iš anksto nustatyti kokį nors esą „gerai besimokančių piliečių“ skaičių – absoliutų ar santykinį dydį, t. y. kvotą, nes neįmanoma iš anksto tiksliai numatyti, kiek studentų iš tikrųjų mokysis gerai. Konstitucinis Teismas 2014 m. lapkričio 10 d. nutarime konstatavo, kad „Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 70 straipsnio 7 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, netenka valstybės finansavimo studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra daugiau kaip 20 procentinių punktų mažesnis negu aukštosios mokyklos atitinkamos studijų programos ir formos to paties kurso studijuojančiųjų atitinkamo laikotarpio studijų rezultatų vidurkis, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 straipsnio 3 dalies nuostatai „Gerai besimokantiems piliečiams valstybinėse aukštosiose mokyklose laiduojamas nemokamas mokslas“, konstituciniam teisinės valstybės principui.“

Taigi atsirado būtinybė rengti Mokslo ir studijų įstatymo projekto pakeitimo projektą, siekiant įgyvendinti šį Konstitucinio Teismo sprendimą. Keli Seimo nariai, tarp jų ir dabartinė švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė, parengė ir įregistravo įstatymo projektą, kuriame naujos teisinio reguliavimo nuostatos nustato, kad asmuo, kurio pirmosios pakopos ar vientisosios studijos yra valstybės finansuojamos, aukštosios mokyklos nustatyta tvarka po nustatyto studijų laikotarpio, ne ilgesnio negu studijų metai, po kurio atliekama reguliari pagrindinė žinių patikra, išlaiko finansavimą studijoms, jeigu atitinkamo laikotarpio jo studijų rezultatų vidurkis yra ne mažesnis kaip 7 pagal dešimties balų vertinimo skalę pagal Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos patvirtintą studijų rezultatų vertinimo sistemą ir šis asmuo neturi akademinio skolų.

Įstatymo projekte taip pat nustatyta, kad asmens studijų rezultatai aukštosiose mokyklose vertinami pagal skalę, nustatančią asmens įgytų žinių ir gebėjimų lygį:

- 1) puikiai (10) – akademinio mokymosi laikotarpiu asmuo pasiekė puikių rezultatų, įgijo puikių, išskirtinių žinių ir gebėjimų;
- 2) labai gerai (9) – akademinio mokymosi laikotarpiu asmuo įgijo tvirtas, labai geras žinias ir gebėjimus;
- 3) gerai (8) – akademinio mokymosi laikotarpiu asmuo įgijo geras žinias ir gebėjimus;
- 4) pakankamai gerai (7) – akademinio mokymosi laikotarpiu asmuo įgijo geresnes nei vidutines žinias ir gebėjimus;
- 5) patenkinamai (6) – akademinio mokymosi laikotarpiu asmuo įgijo vidutines žinias ir gebėjimus;

6) silpnai (5) – akademinio mokymosi laikotarpiu asmens įgytos žinios ir gebėjimai tenkina tik minimalius reikalavimus;

7) nepatenkinamai (4, 3, 2, 1) – netenkami minimalūs reikalavimai. Taigi asmuo, studijuojantis valstybės finansuojamoje studijų vietoje, išlaiko finansavimą studijoms, jeigu akademinio mokymosi laikotarpiu įgijo geresnes nei vidutines žinias ir gebėjimus.

Svarstant šį projektą Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitete buvo organizuoti klausymai, kurių metu buvo išklaustytos Lietuvos universitetų rektorių konferencijos, studentų organizacijų, Švietimo ir mokslo ministerijos, Lietuvos kolegijų direktorių konferencijos nuomonės ir pasiūlymai. Seimo nariai taip pat pateikė daug pasiūlymų. Tačiau iš audringų diskusijų buvo matyti, kad šis įstatymo projektas yra dar neišdiskutuotas, kelia daugiau klausimų, nei duoda atsakymų, todėl tokio projekto šiuo metu priimti negalima. Komitetas nutarė šį projektą svarstyti Seimo rudens sesijoje ir tik aptarus su akademinė bendruomene siūlyti Seimui jį priimti. Nutarta prašyti Seimo seniūnų sueigos atidėti įstatymo projekto svarstymą.

Manau, kad akademinė bendruomenė galėtų įstatymo projekto nuostatas išnagrinėti ir Seimo rudens sesijoje pateikti savo siūlymus. Komitetas pasiryžęs jau pirmajame posėdyje svarstyti šį įstatymo projektą ir viliasi, kad rugsėjo mėnesį bus priimtas racionaliausias sprendimas.

Parengta pagal LR Seimo 2015 m. liepos 9 d. pranešimą. Autorius yra LR Seimo narys, Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto pirmininkas ■

Universiteto idėja

Dr. Jurga JONUTYTĖ

Koks universitetas atitiktų savo idėją? Apie tai vis prabylama panašiu metu laiku – kiekvienas siekia paskelbti, kad jis suvokia universitetą aiškiai ir teisingai, kad jis geriausiai mato trūkumus ir nebijo jų įvardyti. Vadinas, stokite pas mus, štai kaip mes mąstome... Vis dėlto koks vaizdinys pajėgtų motyvuoti suaugusių žmonių ateiti į universitetą ir galbūt pasilikti jame ilgiau nei ketverius metus? Klausdama savęs, kokio gi aš norėčiau universiteto, jei dabar vėl tekėtų rinktis, imuosi ne piešti naują arba pildyti seną, bet nutrinti nuo jo prilipusius, bet seniai jau nebūtinus to vaizdinio broužus. Taigi, piešiu jį trintuku.

Pirmiausia ištrinu visus akademinės rinkodaros žaidimus. Jei dėl ko nors verta eiti į universitetą mokytis, tobuleti ir pan., tai pirmiausia todėl, kad tai suteikia galimybę kurį laiką išvengti kliento ir paslaugų teikėjo vaidmenų. Taigi, universitetas – be atvirų reklamų, pagal stilių tinkančių skalbimo milteliams arba maisto papildams. Be to, universitetas galėtų būti kone vienintelė vieta be vyraujančios orientacijos į kiekybę visur ir visada. Pradedant siekiu pritraukti kuo didesnę studijuojančiųjų minią į kiekvieną programą ir baigiant privilegijų pastangomis gauti kuo aukštesnį įvertinimo balą bet kokiomis priemonėmis. Taigi, vieta, kurioje nesiekiami jokių tiksliai pamatuojamų rezultatų (o jei jie būtini išorės sistemoms, tebūna tai administracijos rūpestis).

Universitetas galėtų būti (ir, daugiau ar mažiau, visada būna) alternatyvos erdvė.

Erdvė, kurioje kultivuojamas pasipriešinimas komfortui ir pertekliui – vieta, kurioje yra mokomasi atsakyti, neprisirišti, keistis. Mokymasis – skirtingai, nei kartais aiškinama – nėra kaupimas. Daug labiau tai yra nuolatinis atmetimas ir atsisakymas. Laipsniškas atsisakymas visų komfortą ir absoliutų užtikrumą sukuriančių prietarų ir aplink klaidžiančių jaukių paguodžiančių įsitikinimų. Taigi, erdvė be pertekliaus ir komforto. Kitaip sakant, viena iš nedaugelio „pirmojo pasaulio“ vietų, kuriose netampama viską vartojančiu asilu, bet, priešingai, išmokstama atsakyti visko, kas stingdo ir užliūliuoja.

Kaip turėtų ta alternatyvos erdvė atrodyti? Pirmiausia fiziškai: be ampyro stiliaus sofų ir krėslų rektoratuose ir dekanatuose, be servetėlių, vazelių, vazonėlių, be nuolatinio kavos ir mišrainių kvapo katedrose. Be saldinių, tortų, gėlių puokščių, konjako ir kitų panašių dalykėlių, dvelkiančių trisdešimties metų senumo būtent šio regiono papročiais. Bet gal (tai mačiau Oslo universitete) su pilnais dideliais indais vaisių tose koridorijų ir holų vietose, kur dažnai studentai prisėda dirbti, ko nors laukti ar šiaip pasišnekėti.

Toliau – be pataikavimo. Be studentų pataikavimo dėstytojams ir be dėstytojų pataikavimo studentams. Pataikavimas nėra ir niekada nebuvo pagarba. Ką reiškia – dažnai klausiu savęs, kai studentai dėstytojų švelniai vadinami „vaikais“, su labai aiškiai girdima užuojautos ir tėviško ar motiniško rūpesčio gaida intonacijoje? Gal yra žmonių, kuriems malonu, kai juos suaugusius vis dar laiko

vaikais, apglėbia rūpesčiu ir užuojauta, bet tikiu, kad tokių nėra daug. Toks „įsivaikiniamas“ atskleidžia ne studentų infantilumą, bet dėstytojų desperatišką pastangą įgyti bent šiek tiek daugiau galios, dėl to „natūralizuojant“ įsivaizduotą hierarchiją. Sakytum, turėkime sofutes, kavutes, mišrainytes, vaikučius ir vazonėlius savo namučiuose, o universitetuose būkime bendradarbiai, kartais (visai nebūtinai) – bendraminčiai, bet visada tie, kurie kartu dirba. Ir nėra jokio lemtingo skirtumo, vyresni ar jaunesni, amžiumi ar „pasiekimais“.

Taigi, toliau: universitetas be įtikėtos ir visų elgesyje atspindinčios hierarchijos. Administraciniai postai yra patogūs tada, kai ištinke kūrybinė krizė (pripažinkime tai, ką dauguma seniai žinome). Jie nėra nei pasiekiami, nei nusipelnomi. Tai ne apdovanojimo priėmimas, o duoklės atidavimas. Todėl administratoriaus – nuo katedros administratoriaus iki rektoriaus, taip pat ir visų „tarnybų“ – pareiga yra padėti tiems, kurių kūrybinė krizė šiuo metu, laimei, nėra apėmusi. Visiems: nuo bakalauro studento iki daug rašančio ir tyrinėjančio profesoriaus. O visi kuriantieji (bet kokio dydžio tekstus, seminarus, paskaitas, teorijas, konferencijas) yra vienodai verti dėmesio ir gerbtini.

Trinu toliau. Universitetas be „karjeros garantijų“, absoliutaus profesinio (ir finansinio) saugumo jame dirbantiesiems ir be neva aukštą „socialinį statusą“ teikiančio „profesijos prestižo“. Jei universitetas kažkam yra vienintelė ir niekuo nepakeičiama darbo vieta (nes kitur dirbti būtų žema, nemalonu ar per sunku), tuomet jis nėra atsisakymo

erdvė, o tik privilegijas auginanti tingumo terpė. Kodėl garantijas turi turėti universiteto profesorius, jei jų neturi taksistas?

Bet juk iš kur tada gausime patikimų (t. y. amžinų) ekspertų, kurie išstos „viešojoje erdvėje“ su „teisingu požiūriu į situaciją“? Ar tikrai universitetas dar vis atlieka tokią keistą „socialinę misiją“ – pasakyti tikrą tiesą apie viską ekspertų lūpomis? Vadinas, kiekvienas studijuojantis siekia galiausiai įgyti teisę vadintis ekspertu ir patarinėti aplinkiniams koku nors vienu išstudijuotu klausimu? Pavyzdžiui, būtis neišsakomumo klausimu. Norėtumsi tikėti, kad universitete daugiau mokomasi dvasinių abejojimo, ieškojimo, atmetimo ir, galiausiai, pasikeitimo judesių. Būtent – mokomasi gyvenimo klausiant, o ne teigiant. Tai, greičiausiai, ir yra šių dienų universiteto „socialinė misija“, todėl prieš šį žodžių junginį „be“ nerašau. Ši misija, savo ruožtu, pasiekama tik universitetuose be diktato: be „valdžios“ diktato „pavaldiniams“, taip pat be „tiesų“ diktavimo studentams, be jų diktantų mokymosi atmintinai, be jų perrašinėjimo prieš ir nurašinėjimo per atsiskaitymus. Į tokį universitetą stočiau.

Ši pozicija taip pat toli gražu ne kokia nors ekspertinė. Tai tik žvilgsnis pusiau iš vidaus, pusiau – iš šalies. Ką daryti su šiais visais nepasiekiamais „be“? Nieko nedaryti arba sugalvoti jų dar daugiau. Imti trintuką ir trinti, galiausiai, ir tai, kas „pas mus“ gražiausia ir jaukiausia, kas suteikia paguodą ir atramą. Tiesiog dėl higienos.

Autorė yra Vytauto Didžiojo universiteto Filosofijos katedros vedėja ■

Lietuvos energetikos institutas projekto – „Horizontas 2020“ koordinatorius

Adomas MINKEVIČIUS

2015 m. liepos 1 d. pradėtas vykdyti Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ projektas „Baltijos regiono iniciatyva dėl ilgalaikių inovatyvių branduolinių technologijų“ (angl. *Baltic Region Initiative for Long Lasting Innovative Nuclear Technologies*, BRILLIANT). Tai pirmasis trejus metus trukiantis šios programos projektas, kurį koordinuoja Lietuvos energetikos institutas

(LEI). Projekto partneriai – penkių Baltijos jūros regiono šalių institucijos: Fizinių ir technologijos mokslų centras (FTMC), UAB „VAE SPB“, Lenkijos Nacionalinis branduolinių tyrimų centras, Latvijos universitetas, Tartu universitetas (Estija) ir Karališkasis technologijos institutas (Švedija).

Pagrindinis BRILLIANT projekto tikslas – išryškinti kliūtis, trukdančias branduolinių energetikos plėtrai Baltijos jūros regiono valstybėse ir parengti rekomendacijas joms pašalinti. Projektas skatins bendradarbia-

vimą tarp Baltijos šalyse esančių mokslo centrų ir universitetų, o UAB „VAE SPB“ dalyvavimas užtikrins mokslo institucijų ryšį su verslu. Vykdamas projektą bus įvertintas šalių mokslinis, technologinis ir ekonominis potencialas, siekiant plėtoti branduolinę energetiką regione ir šios svarbios energetikos rūšies įtaka ne tik regiono ekonomikai, bet ir energetiniam saugumui. Partneriai iš Švedijos planuoja vykdyti aktyvią informacijos sklaidą Baltijos šalių visuomenėje: organizuoti susitikimus su gyventojais, dalintis

gerą bendravimą su vietos bendruomenėmis patirtimi, planuoti vizitus į Švediją, kurių metu bus kviečiama susitikti su bendruomenė, gyvenančia netoli Oskarhamn atominės elektrinės, ir organizuoti vasaros stovyklas studentams bei jaunesiems mokslininkams. Šis bendradarbiavimas gali tapti paskata tolimesniems bendriems tarptautiniams projektams, rengiant bendras studijų programas, organizuojant įvairius mokomuosius užsiėmimus specialistams ir studentams.

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS PRANEŠIMAS

Lietuvos mokslininkai ieškos šalies gerovės sprendimų

Valstybės lėšomis ateinančius trejus metus Lietuvos mokslininkai tirs, kaip gerinti psichikos sveikatos situaciją šalyje, kurs metodikas pažeidimų keliuose prevencijai ir mėgins išsiaiškinti, kaip efektyviau mažinti socialinę ir ekonominę nelygybę. Šiems ir kitiems nacionalinės reikšmės moksliniams tyrimams įvairioms mokslo ir studijų institucijoms konkursu būdu paskirstyta daugiau nei 1 mln. 300 tūkst. eurų.

„Tokie tiksliniai, plataus masto tyrimai, kuriais siekiama analizuoti visuomenės poreikius ir siūlyti būdus, kaip sukurti socialinį teisingumą, kaip pasiekti, kad gerovė būtų prieinama visai visuomenei, ir užtikrinti, kad ekonominio augimo rezultatai sėkmingiau pasiektų visus gyventojų sluoksnius, biudžeto lėšomis finansuojami pirmą kartą – teigė programos vykdymo grupės vadovas prof. Algis Krupavičius. Lietuvos mokslo tarybos administruojamos programos „Gerovės visuomenė“ pirmam konkursui iš viso buvo pateikta 116 paraiškų, finansavimas skirtas 13 projektų. Dar 7 projektai atrinkti į rezervinį finansuojamų projektų sąrašą. Paraiškas, kaip vykdančiosios institucijos, pateikė 20 Lietuvos mokslo ir studijų institucijų, vykdytojais atrinktos 5.

Paskelbus finansavimo rezultatus, paaiškėjo, kad daugiausia – penkis – projektus vykdyti patikėta Vilniaus universiteto mokslininkams. Bendra universiteto numatytų projektų vertė – 482 664 eurai. Toliau rikiuojasi Vytauto Didžiojo universitetas (keturi 409 155 eurų vertės projektai), Kauno technologijos universitetas (du 202 999 eurų vertės projektai), Mykolo Romerio universitetas (103 260 eurų vertės projektas) ir Lietuvos socialinių tyrimų centras (103 767 eurų vertės projektas). Į rezervinių projektų sąrašą taip pat pateko Šiaulių universiteto

ir Lietuvos sveikatos mokslų universiteto pateikti projektai.

Didžiausios vertės projektus vykdančioms mokslininkų grupėms vadovaus dr. Eglė Šumskienė (VU) – projektas „Psichikos sveikatos ir gerovės paradigmos kaita Lietuvoje: empiriškai valida modelio link“ (109 929 eurai), dr. Monika Petraitė (KTU) – projektas „Atvirųjų inovacijų ekosistemos: technologinių, institucinių ir socialinių veiksnių sąveikų įgalinimas“ (109 900 eurų) ir habil. dr. Romas Lazutka (VU) – projektas „Pajamų perskirstymo veiksniai: darbas, kapitalas ir gerovės valstybė“ (109 626 eurai).

Naujoji programa patvirtinta 2015–2020 metams, jos tikslas – kompleksiskai išanalizuoti gerovės visuomenės Lietuvoje plėtos prielaidas, veiksnius, tendencijas, jos raidos galimybes ir trikdžius, padėti valstybės institucijoms parengti strateginių sprendimų ir rekomendacijų gerovės visuomenei plėtoti. Pasak prof. A. Krupavičiaus, „svarbiausias projektų atrankos kriterijus ir tikslas, – kad tyrimai ir jų rezultatai prisidėtų prie realių strateginių sprendimų priėmimo visai Lietuvai svarbiais klausimais ir pasitarnautų kaip tvirtą mokslinį pagrindą turinčios rekomendacijos, kuriant gerovės visuomenės strategiją ir politiką“.

Lietuvos mokslo tarybos administruojamos nacionalinės mokslo programos yra viena iš konkursinio mokslinių tyrimų finansavimo priemonių, kurios paskirtis – inicijuoti valstybei būtinus mokslinius tyrimus, sutelkiant Lietuvos mokslinį potencialą ir finansinius išteklius siekiant išspręsti visuomenei ir valstybei strategiškai svarbias problemas. Daugiau informacijos teikia Mokslo programų skyriaus vyr. specialistė Raimonda Rainytė, tel. (8 5) 261 6130, el. paštas raimonda.rainyte@lmt.lt

Parlamentarų ir būsimųjų valstybės tarnautojų bendradarbiavimas

Seimo nariai Povilas Urbšys (pirmas iš dešinės) ir Rima Baškienė (centre) su studentais aptaria ilgalaikio bendradarbiavimo planus

Prof. dr. Jonas JASAITIS

Viena labiausiai prieštaringai vertinamų valstybės valdymo institucijų yra Seimas. Tačiau, dalyvaujant panašiose diskusijose, išryškėja, kad jų dalyviai dažniausiai nėra giliai susipažinę su Seimo veiklos turiniu ir jos organizavimu, įvairių Seimo komitetų ir komisijų veikla. Seimo narių kasdieniniu darbo krūviu. Labiausiai šie klausimai turėtų rūpėti būsimiesiems valstybės tarnautojams, kurie negali vadovautis tik padrikais teoriniais šaltiniais, juo labiau – nuogirdomis. Studijų procesas pirmiausia turi išsklaidyti dėl atsiktinių veiksnių įtakos susiformavusį abstraktų įstatymų leidybos įsivaizdavimą ir pateikti susistemintą visapusišką informaciją. Tiksliausias vaizdinius gali suformuoti tik tiesioginis susipažinimas su Seimo narių ir visos šios institucijos darbu.

Seimas nėra epizodinių ekskursijų objektas. Todėl kiekvienas tikslinis studentų vizitas į Seimą turi būti suplanuotas taip, kad netrikdytų tiesioginės jo veiklos, būtų ne tik apžiūrėtos patalpos ir pakalbėta su vienu kitu parlamentaru ar jo padėjėjais. Daugiausia informacijos teikia svarstyti rengiamų dokumentų analizė, dalyvavimas jų aptarime ir pasiūlymų formulavimas. Tačiau tokiam tęstiniam bendradarbiavimui su Seimu reikia labai tvirtos pačių studentų nusiteikimo ir įsipareigojimo susipažinti su klausimais, netelpančiais į studijų programas.

Po išsamios dabartinio Seimo struktūros analizės studentai kreipėsi į Mišrios grupės frakciją, kuriai šiuo metu priklauso 11 parlamentarų, o seniūnė, jau ne pirmą kadenciją Seime dirbanti Rima Baškienė gerai žinoma, kaip iniciatyvi parlamentarė, giliai besidominti atokesnių vietovių situacija. Gerai žinoma ir parlamentaro Povilo Urbšio patirtis, kovojant su korupcija ir kitomis neskaidrios veiklos apraiškomis. Mišri grupė pasirinkta dar ir todėl, kad jos nariai mažiausiai susiję su kuria nors viena politine partija, todėl gali drąsiau reikšti savo iniciatyvas. Labiausiai nudžiugino, kad šioje frakcijoje studentų pasiūlymas pradėti ilgalaikį bendradarbiavimą sutiktas itin palankiai. Daug ilgiau, nei planuota, pavasario sesijos pabaigoje įvykęs studentų susitikimas su parlamentarais iškart tapo dalykišku, bendradarbiauti pasirengusių kolegų pasitarimu.

Studentai išgirdo daug daugiau, nei tikėjosi. Juos labai maloniai nustebino platus kultūrinis parlamentarų akiratis, nuoširdus (o ne paradinis apsimestinis) susirūpinimas Lietuvoje vykstančiais socialiniais ir ekonominiais pokyčiais. Sutarta, kad panašūs susitikimai bus rengiami reguliariai, žinoma, atsižvelgiant į tikrai didelį Seimo narių užimtumą. Jau rugsėjo mėnesį šios frakcijos atstovai dalyvaus kasmetinėje konferencijoje „Šiuolaikinio kaimo vizija“. Jie padės studentams pasirinkti konkrečias tyrimų temas ir dalyvaus gautų rezultatų pristatymuose. Naujas galimybes atvers ir artėjantys Vydūno metai, kurių paskelbimą inicijavo ši frakcija.

ATOSTOGOS

Ventos krioklys ties Kuldyga (Latvija) - plačiausias Europos Sąjungoje

Arkinis tiltas per Ventą Kuldygoje

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

Geriausiams Lietuvos studentams – vardinės LR prezidentų stipendijos

Geriausiams Lietuvos studentams paskirtos vardinės LR prezidentų stipendijos. Kazio Griniaus, Antano Smetonos, Aleksandro Stulginskio, Jono Žemaičio ir Algirdo Brazausko stipendijos ateinančiais mokslo metais už puikius akademinis pasiekimus atiteks dvidešimt aštuoniems universitetų ir kolegijų studentams. Švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė pasirašė įsakymą dėl prezidentų stipendijų 2015–2016 studijų metams skyrimo. Gambiausiems valstybinių aukštųjų mokyklų studentams kasmet numatoma iki trisdešimt vardinių stipendijų – po penkis kiekvienai iš šešių studijų sričių. Technologijos mokslų studentams skiriamos Jono Žemaičio, socialinių mokslų – Algirdo Brazausko, biomedicinos mokslų – Kazio Griniaus, fizinių mokslų – Aleksandro Stulginskio, humanitarinių mokslų ir meno studijų atstovams atitenka Antano Smetonos vardo stipendijos.

Iš universitetų studentams šiemet paskirtų 24-ių stipendijų po septynias gaus Vilniaus ir Kauno technologijos universiteto studentai, trys kelias į Šiaulių universitetą, po dvi – į Lietuvos sveikatos mokslų ir Vytauto Didžiojo universitetus, po vieną stipendiją atiteks studentams iš Klaipėdos ir Mykolo Romerio universitetų bei Lietuvos muzikos ir teatro akademijos. Iš keturių kolegijoms skiriamų stipendijų po dvi nusipelnė Kauno ir Vilniaus kolegijų studentai. Iš kiekvienai studijų sričiai numatytų penkių vardinių stipendijų po vieną skiriama kolegijų studentui (190 eurų – 5 bazinių socialinių išmokų dydžio), po dvi – siekiantiems bakaluro laipsnio universitetuose (190 eurų) ir po dvi – magistrantūros studentams (266 eurai – 7 bazinių socialinių išmokų dydžio).

Kandidatūras stipendijoms teikia aukštosios mokyklos, jas vertina Lietuvos mokslų akademijos ekspertai. Prezidentų stipendijos skiriamos vieneriems studijų metams už gerus akademinis pasiekimus ir aktyvią mokslinę veiklą. Kandidatai stipendijoms atrenkami atsižvelgiant į mokymosi rezultatus, studijų, mokslinės ir meninės veiklos įvertinimus, dalyvavimą konkursuose, ekspedicijose, mokslinės praktikos projektuose, paskelbtus mokslo darbus ir kt. Prezidentų vardines stipendijas, siekiant pagerbti Lietuvos Respublikos prezidentus ir paskatinti geriausius Lietuvos studentus, Švietimo ir mokslo ministerija įsteigė 1995 m.

Tarptautinėje fizikos olimpiadoje Lietuvos moksleiviai pelnė sidabro ir bronzos medalius

Lietuvos atstovai vėl skynė laurus tarptautinėse olimpiadose. Iš Indijoje surengtos fizikos olimpiados mūsų mokiniai parsivežė sidabro ir bronzos medalius. Mumbajuje vykusioje tarptautinėje fizikos olimpiadoje Vilniaus licėjaus abiturientas Gintautas Kamuntavičius (mokytoja Danutė Aleksienė) pelnė sidabro medalį, o Vilniaus Žvėryno gimnazijos abiturientui Vytautui Strimaičiui (mokytojas Ovidijus Kavaliauskas) atiteko bronzos. G. Kamuntavičiui tai jau antrasis tarptautinėje fizikos olimpiadoje iškovotas sidabro medalis.

Praėjusiais metais šis Lietuvos atstovas sidabrą parsivežė iš Kazachstane vykusios olimpiados. Elvinui Ribinskui iš Mažeikių Gabijos gimnazijos (mokytoja Elena Kryževičienė) ir Tadiui Indrelei iš Vilniaus Mykolo Biržiškos gimnazijos (mokytoja Roza Miliajeva) įteikti pagyrimo raštai.

Lietuvos komandai vadovavo ir pasiruošti padėjo Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto profesorius habil. dr. Edmundas Kuokštis ir VU Teorinės fizikos ir astronomijos instituto mokslo darbuotojas, profesorius habil. dr. Pavelas Bogdanovičius. 46-oji tarptautinė fizikos olimpiada vyko liepos 5–12 dienomis. Joje dalyvavo daugiau nei 90 šalių atstovai.

Alantoje – lituanistinė stovykla vaikams iš Rusijos

Liepos 13 d. Alantoje (Molėtų r.) vyko unikali amatų diena. Čia tradicinių lietuvių amatų – kalvystės, juostų rišimo, vilnos vėlimo – mokėsi Rusijos Šiaurės ir Sibiro lietuvių vaikai, atvykę į jiems skirtą lituanistinę stovyklą Lietuvoje. Renginyje dalyvavo švietimo ir mokslo ministrė Audronė Pitrėnienė. Ji ne tik stebėjo, kaip vaikai mokosi juostų rišimo ar vilnos vėlimo meno, bet ir pati išbandė kalvio amatą. Kaip teisingai kalti įkaitusią geležį, ministrei aiškino dešimtmetis iš Karelijos Respublikos šiaurės vakarų Rusijoje, pats visą dieną mokėsis kalvystės meno.

„Labai svarbu, kad mūsų tremtinių anūakai ir proanūakai atvažiuoja į Lietuvą ir turi galimybę mokytis lietuvių kalbos. Kai kurie jų su lietuvių kalba susiduria pirmą kartą, išmoka tarti pirmuosius žodžius lietuviškai. Taip pat jie susipažįsta su Lietuvos kultūra ir etnokultūra, lanko Lietuvos istorijos ir geografijos pamokas. Visa tai itin svarbu, norint, kad Rusijos kraštuose gyvenantys lietuviai išsaugotų savo identitetą, stiprintų ryšius su Lietuva“, – teigė švietimo ir mokslo ministrė. Kalvystės amatą išbandęs dešimtmetis Lietuvoje lankosi antrą kartą. Gegužės pabaigoje jis su visa šeima dalyvavo 43-iajame tarptautiniame folkloro festivalyje „Skamba skamba kankliai“, o dabar atvyko pasimokyti lietuvių kalbos.

Kaip pagrindinį tikslą – lietuvių kalbos pradmenis – įvardijo ir šešiolikmetė viešnia iš Karelijos Respublikos. „Lietuvių kalbos mokausi pirmą kartą. Sunkoka, bet aš labai noriu išmokti. Lietuvoje esu pirmą kartą, nes mano giminės seniai gyvena Rusijoje. Man čia viskas patinka – ir aplinka, ir vaikai, aplankėme kitus miestus, daug išmokome“, – teigė stovyklautoja.

Tokio pobūdžio stovykla Lietuvoje vyksta trečią kartą. Šiemet joje mokosi 56 lietuvių kilmės vaikai ir jaunuoliai iš Sankt Peterburgo, Maskvos, Petrozavodsko, Irkutsko, daugiausia – lietuvių tremtinių palikuonys. Stovyklautojai mokosi lietuvių kalbos, lietuviškų dainų ir šokių, tradicinių patiekalų gamybos, susipažįsta su Lietuvos kultūra ir etnokultūra, dalyvauja kultūrinėse pažintinėse išvykose į žymias Lietuvos vietas. Vyksta Lietuvos istorijos ir geografijos pamokos. Švietimo ir mokslo ministerija organizuoja stovyklą siekdama, kad tokio pobūdžio stovyklos taptų gražia tradicija, padedančia Rusijos kraštuose gyvenantiems lietuviams mokytis lietuvių kalbos, išsaugoti tautinę kultūrą, palaikyti ir stiprinti ryšius su Lietuva. Ministerijai talkina

Alantos technologijos ir verslo mokykla ir regioninė visuomeninė organizacija „Sankt Peterburgo lietuvių nacionalinė kultūros autonomija“. Pirmą kartą tokio pobūdžio stovykla buvo organizuota 2013 m. Alantoje ir Birštone.

Vyriausybė pritarė Mokslo ir studijų įstatymo keitimui

Valstybė sudarys sutartis su aukštosiomis mokyklomis, studijos bus finansuojamos pagal valstybės užsakymą, o studentams bus nustatyta priėmimo kartelė. Taip pat universitetai galės siūlyti trejų metų trukmės bakaluro studijas, o į doktorantų rengimą bus kviečiamas įsitraukti verslas. Tokioms Švietimo ir mokslo ministerijos pateiktoms Mokslo ir studijų įstatymo pataisoms pritarė Vyriausybė. „Turime daryti viską, kad mūsų jauni, veržlūs, talentingi žmonės liktų studijuoti Lietuvoje, gautų aukščiausios kokybės išsilavinimą ir turėtų visas galimybes realizuoti savo gebėjimus – užsiimti tyrimais, įgyvendinti savo idėjas ir kurti darbo vietas sau bei kitiems. Privalome orientuotis į aukštą studijų ir mokslo kokybę, efektyviau naudoti valstybės skiriamą finansavimą ir skatinti mokslą aktyviai bendradarbiauti su verslu. Taip sukursime inovacijomis grįstą ekonomiką ir užtikrinsime socialinę gerovę“, – teigė švietimo ir mokslo ministrė A. Pitrėnienė.

Esminė įstatymo naujovė – sutartys su aukštosiomis mokyklomis – leis parengti daugiau tokių specialistų, kurių labiausiai trūksta šalyje, o kokybiškai dirbančios aukštosios mokyklos galės gauti didesnę valstybės finansavimą. Naujuoju įstatymo projektu siūloma, kad valstybė su aukštosiomis mokyklomis kas trejus metus pasirašytų sutartis, kurios apibrėžtų valstybinės aukštosios mokyklos veiklos kryptis ir studentų priėmimo reikalavimus bei sudarytų sąlygas formuoti valstybei reikalingų specialistų užsakymą ir rengimą, kelti studijų ir mokslinių tyrimų kokybę ir tarptautiškumą. Įstatymo projekte numatyta, kad, atsižvelgiant į sutarčių vykdymo rezultatus, valstybinei aukštajai mokyklai gali būti skiriama iki 5 proc. papildomų lėšų nuo jai paskirtų valstybės biudžeto asignavimų.

Finansuojant studijas, įstatyme numatoma įtvirtinti valstybės užsakymo principą. Studentų priėmimą siūloma organizuoti valstybės finansuojamas studijų vietas planuojant smulkiau – ne tik pagal studijų sritis ir krypčių grupes, bet ir pagal atskiras kryptis, o menų studijose – ir pagal programas. Tai leistų efektyviau paskirstyti biudžeto finansavimą valstybei reikalingoms specialybėms. Minimalūs reikalavimai taptų privalomi stojantiejiems tiek į valstybines, tiek į nevalstybines aukštąsias mokyklas. Tai užtikrintų studijų kokybės augimą ir vienodus priėmimo reikalavimus stojantiejiems.

Siekiant geresnio absolventų įsidarbinimo, aukštosios mokyklos privalėtų konsultuoti studentus apie karjeros galimybes. Atsižvelgus į kitų Europos šalių praktiką, įstatymo pataisose numatoma galimybė taikyti lanksčią studijų trukmės apimtį. Universitetai galėtų vykdyti trejų metų trukmės bakaluro studijas.

Naujasios pasaulinės aukštojo mokslo plėtros tendencijos siekia į doktorantūros procesą tiesiogiai įtraukti žinioms imlų verslą. Todėl įstatymo projekte numatoma galimybė mokslo ir studijų institucijoms doktorantūrą vykdyti kartu su verslo subjektais. Taip bus skatinamas bendradarbiavimas, o verslas kartu su universitetais galės atlikti rinkoje pritaikomus aukštos kokybės mokslinius tyrimus.

Aukštųjų mokyklų valdyme siekiama įtvirtinti, kad pagrindiniai principai būtų atsakomybės ir atskaitomybės dermė. Aukštosios mokyklos taryba būtų sudaroma tiek iš vidinių, tiek iš išorinių narių, universitetuose atrenkamų – senato, o kolegijose – akademinės tarybos nustatyta tvarka, vieną narį skirtą švietimo ir mokslo ministras. Lemiamą balsą taryboje, priimant sprendimus, turės akademinės bendruomenės nariai.

Naujasis Mokslo ir studijų įstatymo projektas bus pateiktas svarstyti Seimui.

ATOSTOGOS

Jachtos Nidos prieplaukoje

Lietuvos kultūros mažoji sostinė – Naisiai (Šiaulių r.)

PAŽANGOS VEIKSNIAI GLOBALIOJE VISUOMENĖJE

Vilniaus Gedimino technikos universiteto docentė dr. Renata Korsakienė

Mykolo Romerio universiteto profesorė dr. Agota Giedrė Raišienė

suomenei aktualias problemas. Pagrindinės šių metų forumo temos: užimtumas, inovacijos, švietimas, socialinė įtrauktis, klimatas ir energetika. Tokią forumo tematiką padiktavo ambicingi Europos Sąjungos tikslai, kuriuos numatoma pasiekti iki 2020 m.

Pirmąją konferencijos dieną pradėjo kvietiniai pranešėjai. Vilniaus Gedimino technikos universiteto prof. Manuela Tvaronavičienė pranešime „Tvari pramonės konkurencingumo plėtra: energetinio saugumo aspektai“ aptarė aktualias ener-

getinio saugumo, ekonomikos augimo, aplinkosaugos ir ilgalaikio konkurencingumo problemas bei pasiūlymus, įgalinančius užtikrinti tvarią pramonės plėtrą. Balstogės (Bialystok, Lenkija) technologijos universiteto docentas Wieslaw Urban pranešime „Lean valdymas paslaugų sektoriuje – vertės grandinės požiūris“ forumo dalyviams išdėstė Lean valdymo metodo galimybes paslaugų versle ir pasidalino savo, kaip verslo konsultanto, praktine patirtimi bei įžvalgomis. Latvijos universiteto profesorė Biruta Sloka, nagrinėdama temą „Internetinės rinkodaros problemos Latvijos įmonėse – įmonių tyrimo rezultatai“, aptarė su kolegomis vykdytą tyrimą, kurio užsakovas – „Swedbank“ Latvijos padalinys. Šiame tyrime buvo siekiama išsiaiškinti įmonių atstovų požiūrį į internetinę rinkodarą ir atskleisti pagrindines jos problemas. „Trestle group“ vykdomasis direktorius ir jos fondo tarybos narys Ralph Schonenbach pranešime „Po-veikis visuomenei remiant moteris verslinin-

Konferencijos kvietiniai svečiai ir organizatoriai: „Trestle group“ (Šveicarija) vykdomasis direktorius ir jos fondo tarybos narys Ralph Schonenbach (centre), Balstogės (Bialystok, Lenkija) technologijos universiteto docentas dr. Wieslaw Urban (pirmas iš dešinės), Mykolo Romerio universiteto profesorė dr. Agota Giedrė Raišienė (trečia iš kairės) ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto docentė dr. Renata Korsakienė (antra iš dešinės)

Doc. dr. Renata KORSAKIENĖ (VGTU)
Prof. dr. Agota Giedrė RAIŠIENĖ (MRU)

2015 m. birželio 18–19 d. įvyko trečioji europinė tarpdisciplininė konferencija „Progresą lemiantys veiksniai globalioje visuomenėje – 2015“. Ją organizavo Akademine vadybos ir administravimo asociacija, Mykolo Romerio universitetas, Latvijos universitetas ir Šveicarijos „Trestle group“ fondas. Akademines vadybos ir administravimo asociacijos patirtis, organizuojant jau trečią tokio pobūdžio renginį, parodė, kad mokslininkų ir praktikų diskusijos prisideda prie mokslinių tyrimų skatinimo, keitimosi naujaisiais jų rezultatais ir įžvalgomis, skatina bendradarbiavimą tarp mokslo, verslo ir nevyriausybinų organizacijų. Kaip ir kasmet forumo tikslas buvo suburti mokslininkus, verslo ir nevyriausybinų organizacijų atstovus, tyrėjus ir studentus, pateikti savo tyrimų rezultatus ir įžvalgas apie globaliai vi-

kes kylančios ekonomikos šalyse“ nagrinėjo Šveicarijoje įkurto fondo veiklą, skatinant moterų verslumą šiose šalyse. Nepelno organizacijos, veikiančios jau dešimt metų, veikla yra pagrįsta nuostata, kad verslumas ne tik prisideda prie ekonomikos augimo, bet ir skatina visuomenės pažangą. Svečias aptarė pagrindinius vykdomus projektus ir pasidalino gerą patirtimi, kaip fondas padeda stiprėjančios ekonomikos valstybių verslininkams užmegzti ryšius su verslo profesionalais, ugdyti reikiamus gebėjimus ir plėsti verslą.

Antrojoje ir trečiojoje konferencijos da-

lyse savo mokslinių tyrimų rezultatus pristatė ir įžvalgomis pasidalino tiek jaunieji, tiek ir patyrę mokslininkai ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Latvijos, Lenkijos, Slovakijos, Ispanijos, Rumunijos. Mokslininkai, kalbėdami apie atliktų tyrimų rezultatus, akcentavo globaliai visuomenei kylančias problemas. Pavyzdžiui, Mykolo Romerio universiteto profesorė Vaiva Zuzevičiūtė pasidalino išvadamis apie tai, kodėl studentai, aktyviai besinaudojantys socialiniais tinklais, studijuodami nėra linkę naudotis e-mokymosi įrankiais, ir pateikė pasiūlymus šioms problemoms spręsti. Rygos technikos universiteto atstovė Linda Kauškale analizavo ekonominių veiksmų poveikį statybų ir nekilnojamojo turto sektoriams ir aptarė šių sektorių perspektyvas. Vilniaus universiteto docentė dr. Raminta Pučėtaitė nagrinėjo pasitikėjimo reikšmę plėtojant etišką organizacijos kultūrą. VGTU docentė dr. Renata Korsakienė ir VU profesorė dr. Danuta Diskienė aptarė aktualią entrepreneurų ir formalių vadovų asmenybinių bruožų reikšmingumą temą. Lenkijos atstovė Elżbieta Krawczyk-Dembicka nagrinėjo technologijų valdymo problemas įmonėse. MRU profesorė Agota Giedrė Raišienė ir doc. dr. Steponas Jonušauskas analizavo informacinių technologijų vartojimo rutinos poveikį organizacijų darbuotojų gyvenimo kokybei.

Antrosios konferencijos dienos pranešimai buvo pristatyti šiose sekcijose: ekonomikos konkurencingumas ir globalus tvarumas; verslo ir vadybos sėkmės veiksniai; humanitariniai mokslai socialinei raidai. Visi pranešimai sukėlė daug diskusijų. Jas apibendrinę mokslininkai ir praktikai teigė, kad valstybės ekonomikos raida ir visuomenės transformacijos, sukuriantys daug socialinių, kultūrinių ir technologinių problemų, skatina ilgalaikius kryptingus mokslinius tyrimus, galinančius atskleisti šių problemų sprendimo būdus.

Išleistas ir konferencijos leidinys, kuriame pateiktos skaitytų pranešimų išplėstinės santraukos. Leidinio adresas: http://forum.avada.lt/images/dokumentai/AVADA_EIF_2015_abstracts.pdf. Šio renginio organizavimą parėmė Lietuvos mokslo taryba.

Autorės yra Akademines vadybos ir administravimo asociacijos atstovės

Balstogės (Bialystok, Lenkija) technologijos universiteto doc. dr. Wieslaw Urban aptarė Lean metodikos taikymo patirtį

Pranešėjas - „Trestle group“ (Šveicarija) vykdamasis direktorius ir jos fondo tarybos narys Ralph Schonenbach

Vilniaus universiteto docentė dr. Raminta Pučėtaitė pristato tyrimų rezultatus

ATOSTOGOS

Vienas iš didžiausių Chios salos kalnų

Chios mieste (to paties pavadinimo Graikijos saloje) saugomas Homero atminimas. Jame įsikūręs Egėjo (Agean) universiteto Verslo vadybos fakultetas

JAUNŲJŲ TYRĖJŲ PUSLAPIS

Lietuvos studentų komanda – prestižiniame biologijos konkurse

Konkursui besirengianti VU komanda. Priekyje (iš kairės): Ingrida Olendraitė, leva Savickytė, Barbora Bajorinaitė. Stovi: Danielius Dvareckas, Šarūnas Tumas, Mykolas Bendorius, leva Rauluševičiūtė

Vilniaus universiteto studentų komanda šiemet atstovaus Lietuvai prestižiniame studentų sintetinės biologijos konkurse iGEM (angl. *International Genetically Engineered Machine competition*). Didžiosios konkurso konferencijos metu komandos iš viso pasaulio pateiks sintetinės biologijos projektus. VU komandos tikslas – parodyti mūsų valstybę kaip gyvybės, biotechnologijos mokslų ir galimybių šalį, skatinančią gyvybės mokslų verslumą.

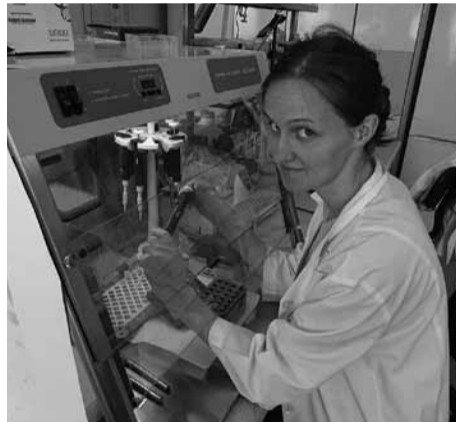
mechanizmą. Komandą globoja VU Biotechnologijų instituto profesorius Virginijus Šikšnys, o paramą bei pagalbą siūlo vis daugiau įvairių mokslo sričių patarėjų. „Mūsų komandos idėja yra susieta su viena didžiausių sintetinės biologijos problemų. Kuriame bakterijų senėjimo mechanizmą ir siekiame, kad ląstelės turėtų vidinį „laikmatį“, kuriam pasibaigus specifinę savo funkciją atlikusi ląstelė mirytų. Taip būtų galima išspręsti kai kurias genetiškai modifikuotų organizmų

panaudojimo problemas natūralioje aplinkoje,“ – projekto idėją pristato komandos narė Ingrida Olendraitė. Konkursui komanda pradėjo ruošti dar praėjusių metų gruodį.

iGEM konkursas yra kasmetinis tarptautinis sintetinės biologijos renginys, skirtas mokiniams, universitetų studentams ir universitetų absolventams. Komandos, sudarytos iš įvairių disciplinų atstovų, visą vasarą ruošia genetiškai suprojektuotas sistemas, naudojamiesi standartinėmis biologinėmis dalimis, vadinamomis Biobricks. iGEM komandos dirba laboratorijose ir už jų ribų, kurdamos sudėtingus projektus, įtraukdamos jaunuosius mokslininkus, skatindamos

jų iniciatyvumą ir verslumą. Konkursas yra išskirtinis tuo, kad didžioji dalis projektų pritaikoma praktikoje, sprendžiant aktualias aplinkosaugos, medicinos, gamybos ir kitas problemas. Rugsėjo pabaigoje komandų rezultatai bus pristatomi didžiojoje konferencijoje Bostone.

Parengta pagal „OMConsulting“ pranešimą

Laboratorijoje – Ingrida Olendraitė ir Šarūnas Tumas

Teisės studijos vasaros mokykloje

Teisės studijų programa Vilniaus universiteto vasaros mokykloje. V. Jadzgevičiaus nuotr.

Didelio susidomėjimo pernai sulaukusi Vilniaus universiteto Teisės fakulteto ir Šarlotės (Charlotte) teisės mokyklos vasaros studijų programa tęsiama ir šią vasarą. Į Vilnių atvykė dvidešimt JAV studentų kartu su trylika lietuvių šešias savaites dalyvaus intensyvioje teisės studijų programoje, kurioje šiais metais siūlomi šie kursai: Reklamos teisė Europos Sąjungoje; Užsienio valstybių teisė JAV teismuose; Prekybos paslapčių teisė; Bioetika ir visuomenės sveikata; Pardavimai; Finansų rinkos. „Tai paneigia mitą, kad mūsų mokslininkai – nepripažįstami pasaulyje. Tikrai turime gerų specialistų, kurių žinias, potencialą ir sukurtas studijų programas galime sėkmingai eksportuoti, – tvirtina VU Teisės fakulteto dekanas prof. Tomas Davulis. – Tai, kad antrus metus iš eilės į Lietuvą atvyksta JAV teisininkai, rodo, kad siūlome konkurencingą produktą. Šarlotės (Charlotte) teisės mokykla bendradarbiauja su daugybe aukštųjų mokslo įstaigų tiek Europoje, tiek Azijoje, bet vasaros teisės studijų programa organizuojama tik su Vilniaus universitetu, todėl galime pagrįstai didžiulis savo akademinio potencialo paklausa ir kokybe.“

Vasaros teisės studijų programos direktorius Grantas Christensenas pripažįsta, kad partnerystė tarp Šarlotės (Charlotte) teisės mokyklos ir VU Teisės fakulteto yra stipriausia, todėl ir lūkesčiai, keliami vasaros programai, yra gana dideli. „Vilniaus universiteto Teisės fakultetas turi viską,

ko ieškojome: aukščiausios kvalifikacijos dėstytojus, infrastruktūrą ir, svarbiausia, patirtį. Pirmieji metai parodė, kad siūloma vasaros programa itin paklausi tarp JAV teisininkų, todėl jau dabar projektą vertiname kaip sėkmingą ir turintį didelį potencialą,“ – džiaugiasi G. Christensenas.

Vasaros teisės studijų programą akreditavo Amerikos advokatų asociacija, o studentai, sėkmingai išlaikę programos egzaminus, gaus kreditus, reikalingus advokato licencijai gauti. Šiais metais JAV teisininkams programa siūlo ne tik VU Teisės fakulteto dėstytojų paskaitas, bet ir stažuotes Teisės fakulteto partnerių institucijose. Šia unikalia galimybe pasinaudojo trys JAV studentai. Jie atrinkti stažuotis Lietuvos Aukščiausiajame Teisme ir advokatų kontoroje „Valiūnas ir partneriai Ellex“. Bendradarbiavimo sutartis tarp VU Teisės fakulteto ir Šarlotės teisės mokyklos (Charlotte Law School) pasirašyta 2013 m. vasarą. Neabejojama, kad vasaros teisės studijų programa, kurioje dėsto abiejų akademinų institucijų dėstytojai, taps kasmetine Amerikos studentų patirtimi. Šių metų pagrindinės temos – komercinė, įmonių, finansų ir prekybos teisė.

Parengta pagal VU Vilniaus universiteto Informacijos ir ryšių su visuomene skyriaus pranešimą

Pasaulio jaunimas – Lietuvoje

Jaunimas iš įvairių pasaulio kraštų šiuo metu dalyvauja stažuotėse, skirtose visiems, kuriuos domina Lietuva. Vytauto Didžiojo universiteto rengiamose Lietuvių išeivijos stažuotėse (LISS) ir vasaros mokyklų (angl. *Summer Internship*, SIP) programose šiemet dalyvauja apie 30 jaunuolių iš JAV, Kanados, Vokietijos, Pietų Korėjos ir kitų šalių. Programų dalyviai iki pat rugpjūčio atliks profesinę praktiką šalies valstybinėse įstaigose, kultūros, verslo, medicinos, finansų, teisės, turizmo įmonėse, mokysis lietuvių kalbos, susipažins su šiuolaikine Lietuva. Šešių savaičių programose numatyti ne tik lietuvių kalbos kursai, bet ir lankymasis Trakuose, Vilniuje, Rumšiškėse, Kauno IX forte, pažintys su lietuviškais patiekalais ir kino filmais.

LISS stažuotės organizuojamos jau septintus metus iš eilės. Jų programa skirta daugiausia iš JAV ir Kanados atvyks-

tantiems lietuvių išeiviams ir lietuvių kilmės užsieniečiams. Per visus jų rengimo metus Lietuvoje jau stažavosi daugiau kaip 200 jaunuolių iš JAV ir Kanados. Tuo tarpu SIP programoje priimami užsieniečiai iš viso pasaulio, susidomėję Lietuva ir norintys čia įdomiai ir naudingai praleisti laiką. Šiemet apsilankė prancūzai, ispanai, vokiečiai, ukrainiečiai, gruzinai, turkai, azerbaidžaniečiai, korėjiečiai.

Atvykusieji neslepia, kad norėtų susieti savo ateitį su Lietuva. „Labai norėčiau dirbti Seime, jei tik turėčiau galimybę. Ten man būtų geriausia. Aš gimusi Lietuvoje, todėl man būtų įdomu“, – sako Dovilė Svirupskaitė, šiuo metu gyvenanti Jungtinėse Amerikos Valstijose ir studijuojanti politikos mokslus.

Kai kuriuos stažuotčių dalyvius, atvykusius iš tolimesnių kraštų, Lietuva patraukė savo kitoniška kultūra. „Domiuosi Baltijos šalimis. Prieš trejus metus buvau Estijoje, tad pagalvojau, kad norėčiau pamatyti ir Lietuvą. Norėjau patirti kažką naujo. Čia taip ramu ir gražu, žmonės labai draugiški“, – pirmais įspūdžiais dalinosi korėjietė Jeongmin Seo. „Atvykau norėdamas pamatyti kitokią šalį kitu kampu, pramokti naujos kalbos. Dalyvavimas SIP programoje bus didžiulė patirtis, naudinga mano tarptautinių santykių karjerai“, – paaškino turkas Mustafa Karača, praktiką atliekantis Kauno savivaldybėje. „Man buvo smalsu, nes Lietuva nėra šalis, apie kurią daug kalbama. Mažai apie ją žinojau, tad nusprendžiau pasidomėti. Esu prancūzė, studijuojanti Kanadoje, jaučiu didelę aistrą tarptautiniams dalykams. Tikiu, kad išmoksiu versti iš lietuvių į prancūzų kalbą – padėsiu Lietuvai atsiverti frankofoniškajam pasauliui ir taip prisidėsiu prie geresnės Europos Sąjungos mums visiems“, – savo užmojus atskleidė Monrealio universiteto studentė Maelle Collin.

Studentų stažuotčių programos yra didesnio socialinio VDU projekto, vadinamo Pasaulio lietuvių universitetu (PLU), dalis. Abiejų programų tikslas – skatinti Lietuvos darbių pasaulio kraštų mokslininkų bei studentų bendradarbiavimą ir kūrybinius mainus, burti lietuvių išeiviją bei pritraukti visus, besidominčius šiuolaikine Lietuva ar jos istorija. Programos pabaigoje Vytauto Didžiojo universitete stažuotčių programų dalyviams bus įteikti VDU sertifikatai, liudijantys apie sėkmingai atliktą praktiką ir įskaitytus akademinus kreditus, kurie bus atitinkamai įvertinti studentams po vasaros grįžus į savo šalies universitetus.

Parengta pagal VDU Tarptautinių ryšių tarnybos pranešimą

Pokalbiai apie studijų programas

Tarptautinės verslo studijos

Nuolat kintanti geopolitinė ir ekonominė aplinka skatina Lietuvos verslo atstovus ieškoti naujų saugių eksporto ir verslo rinkų Vakaruose, todėl auga specialistų, išmanančių šių rinkų ekonominius procesus, poreikis. Lietuvos organizacijų, tokių kaip Ekonominių ir teisinių konsultacijų centras (ETKC) ar Nacionalinės plėtros institutas, atlikti specialistų poreikio Lietuvoje tyrimų rezultatai patvirtina, kad Lietuvai tampant svarbiu pasaulio ekonomikos dalyviu, eksporto šali mi ir plečiantis užsienio šalių kapitalo įmonių veiklai, globalus verslas didina paklausą ekonomistų, žinančių ir galinčių vertinti tarptautinius procesus ir jų pokyčius globaliame kontekste. Tai patvirtina ir Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Ekonomikos katedros vedėja prof. Violeta Pukelienė. Pasak jos, aktuali tampa ne tik Lietuvos, bet ir ES rinkų išmanymas. „Verslo subjektus vis labiau domina orientacija į Vakarų Europos rinkas kaip į saugias verslo plėtros bei eksporto alternatyvas. Tokiai situacijai susiklosčius, ypač svarbūs tampa specialistai, turintys ne tik ekonominių žinių, bet ir suprantantys verslo ypatumus kintančioje makroekonominėje aplinkoje ir už savo šalies ribų“, – teigia profesorė. Šią nuomonę palaiko ir Alternatyviosios Nobelio premijos 2003 m. laureatas, Filipinų universiteto profesorius, politikos analitikas W. Bello („Business Mirror“, 2009), teigdamas, kad tarptautinės ekonomikos srities specialistai ypač laukiami besivystančiose šalyse.

Tarptautinė studijų ir praktikos paklausa kasmet didėja

Pastaraisiais metais pastebėta, kad darbdaviai ypač vertina darbuotojų tarptautinę patirtį, tad studijos daugiakultūrinėje aplinkoje, studijų galimybių užsienyje realizavimas, dalyvaujant įvairiose mainų programose, geros užsienio kalbos žinios tampa svarbiu konkurenciniu pranašumu jaunam, veržliam specialistui. Tyrimų (HEGESCO, 2004) rezultatai parodė, kad vienas iš dešimties absolventų, neturinčių darbo ar studijų užsienyje patirties studijų laikotarpiu, darbo ieško ilgiau nei patirties įgijęs užsienyje. Ypač ši tendencija ryški naujose ES šalyse, tarp jų ir Lietuvoje.

VDU Ekonomikos ir vadybos fakulteto (EVF) absolventas Martynas Prievelis per savo studijų metus mokėsi trijuose universitetuose: VDU, pagal dvigubo diplomo programą baigė vadybos studijas Liuveno katalikiškajame universitete Belgijoje ir pagal „Campus Europae“ programą buvo išvykęs į Trento universitetą Italijoje. Vaikinas teigia, kad VDU EVF iš tiesų gali didžiuotis studijų kokybe, tarptautiškumu ir bendruomene, o studijos daugiakultūrinėje aplinkoje, be profesinių žinių, turi ir daugybę kitų pranašumų. „Profesiniu aspektu studijos Belgijoje ir Italijoje man leido įgyti platesnį supratimą apie šių šalių verslo ir ekonomikos aktualijas, įvertinti egzistuojančius skirtumus. Paskaitas universitetuose skaitydavo dominuojančių pasaulinių kompanijų, tokių kaip „L'Oréal“, „Ernst & Young“, „Procter & Gamble“ ir pan. atstovai. Tai sudarė puikias galimybes gilintis į tai, kuo gyvena šių dienų verslas, kas lemia jo sėkmę ir su kokiomis problemomis jis susiduria. Tačiau tai ne viskas. Studijos suteikia tarpkultūrinės patirties, galima bendrauti ir mokytis kartu su studentais iš viso pasaulio, kelti savo konkurencingumą darbo rinkoje, tobulinti užsienio kalbų žinias“, – studijų patirtimi dalinasi EVF absolventas, kuris šiuo metu dirba mokesčių konsultantu tarptautinėje įmonėje „Ernst & Young“.

Nuo Lietuvos iki Kanados

„Plati orientacija yra viena geidžiamiausių specialisto savybių šiandienos verslo aplinkoje, o studijos anglų kalba bei daugiakultūrinė studijų aplinka, apimanti tarptautinę studentų auditoriją ir dalines studijas ar praktiką partnerių universitete ar įmonėje, praplečia integravimosi į vietinę ir tarptautinę darbo rinkas galimybes, tad yra taip reikalingos sėkmingam karjeros startui“, – įsitikinusi prof. V. Pukelienė. Ekonomikos ir vadybos fakulteto dekanės doc. dr. Ritos Bendaravičienės teigimu, siekdamas atsiliiepti į rinkos lūkesčius, VDU EVF ruošia plačios orientacijos, daugiakalbius ekonomikos bakalaurus pagal Europos ekonomikos studijų programą. „Europos ekonomikos studijų programa skirta veržliems, analitiškai ir tarptautiškai mąstantiems jaunuoliams, kurie gebės analizuoti šiuolaikinius ekonomikos

procesus dinamiškos integruotos aplinkos sąlygomis ir susijusius sprendimus priims derindami teorinį pasirengimą, reikalingą suvokti ekonominių reiškinių esmę, su praktiniu ekonominių procesų pažinimu“, – akcentuoja R. Bendaravičienė. Jos teigimu, Europos ekonomikos studijų programos absolventai gali dirbti ekonomistais ir analitikais įvairiose Europos ir pasaulio šalių tarptautinėse verslo ir finansų įmonėse bei viešojo sektoriaus organizacijose.

Absolventai puikiai integruojasi darbo rinkoje

Neseniai Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro (MOSTA) atlikta specialistų kvalifikacijų žemėlapiu pirminė analizė atskleidė, kad 2013 m. įgijusių ekonomikos bakalauro kvalifikacinį laipsnį VDU absolventų darbo užmokeskis, praėjus 12 mėn. po studijų baigimo, buvo didesnis nei šalies tos pačios krypties bakalauro kvalifikacinį laipsnį tais metais įgijusių asmenų darbo užmokesčio vidurkis, o įsidarbinimas pastaraisiais metais siekė 80 proc. (MOSTA, 2015).

EVF dekanė R. Bendaravičienė atkreipia dėmesį, kad atlyginimo dydį karjeros pradžioje lemia ne tik įsisavintos ir demonstruojamos specialybės žinios ir asmeniniai gebėjimai, bet ir vis didesnę įtaką bei „įspūdį“ darbdaviams kelia būtent įgyta tarptautinė studijų ir darbo patirtis.

Parengta pagal VDU informaciją

VDU mokslininkė – apie „skurdo kultūros“ problemų sprendimus

Kodėl vieni žmonės skursta, o kiti uždirba daug pinigų ir gali džiaugtis gyvenimu? Ar skurstantieji yra patys kalti, nes per mažai dirba, priima nerealius ir nepagrįstus sprendimus ir per mažai rūpinasi ateitimi? Ar kalta visuomenė, kuri nesugeba skurstantiesiems suteikti reikalingų išteklių, galimybių daugiau uždirbti ir patiems sumažinti skurdą? Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Sociologijos katedros docentės dr. Jūratės Imbrasaitės teigimu, skurdas nėra tik ekonominė problema – nereikėtų ignoruoti socialinių normų, vertybių ir socialinės praktikos. Nereikėtų pamiršti, kad vadinamoji „skurdo kultūra“ perduodama dar vaikystėje. Būtent iš tėvų vaikai išmoka požiūrio į darbą ir laisvalaikio praleidimo formas, įgyja pagrindinių bendravimo ir darbo komandoje įgūdžių.

„Socialiniuose moksluose vartojama sąvoka „skurdo kultūra“, kurios pagrindinė idėja yra ta, kad, ankstyvojoje vaikystėje kopijuodami tėvų elgesį, vaikai išmoka pagrindinių elgesio modelių. Tyrimai rodo, kad šeimos socialinė padėtis turi didelį vaidmenį vaikų sėkmei mokymo įstaigose ir profesinėje veikloje. Dažnai, visiškai to nenorėdami, ugdymo įstaigų darbuotojai skirtingai elgiasi su skirtingo socialinio statuso vaikais, nes aukštesnio statuso vaikai paprasčiausiai yra jiems artimesni savo elgesiu, požiūriais ir skoniu. Aukštesnio statuso žmonėms sunku suvokti žemesnio statuso žmonių problemas“, – pasakoja docentė.

Visuomenė suteikia sąlygas, individui svarbu išmokti naudotis

Mokslininkė sako, kad daugybę nelygybės apraiškų galima rasti vien pažvelgus į mokyklos sienlaikraštį ar interneto puslapį – nuotraukose matomi įvairaus socialinio statuso vaikai, o vargingesni iš jų, skurstantieji, gauna nepakankamai pagalbos ne tik namuose, bet ir vaikų darželiuose ar mokyklose. Tokios nelygybės mažinimas, vienodų galimybių užtikrinimas yra vienas svarbiausių klausimų, kuriuos sprendžia socialinė politika – viešosios politikos sritis, skirta rūpintis žmogaus poreikiais, troškimais ir gyvenimo kokybe. Šios srities problemos – nedarbas, skurdas, pensijos, švietimo prieinamumas, gimstamumo mažėjimas ir t. t. – yra vienos svarbiausių, tačiau jos reikalauja kompleksinių sprendimų, o šie savo ruožtu ateina supratus, ką galime padaryti, kad rastume priimtina pusiausvyrą tarp individo ir visuomenės atsakomybės.

„Svarbu pabrėžti, kad valstybė tik sukuria sąlygas, kaip naudotis ištekliais, patenkinti poreikius, o atskiri individai patys turi mokėti ir sugebėti jomis naudotis. Socialinės politikos žinios padeda geriau suvokti visuomenės procesus,

mokėti įvertinti konkrečios politinės priemonės sėkmę ar nesėkmę, suvokti socialinių grupių poreikius“, – paaškina J. Imbrasaitė.

Svarbu suprasti, kad valstybė pinigų negamina

Kalbant apie skurdą, dažnai pernelyg susikoncentruojama ties ekonominiiais sunkumais, tačiau svarbu suprasti, kad viskas sukasi ne tik apie pinigus. Tikrosios nepasitenkinimo gyvenimu priežastys neretai aprėpia platesnius dalykus, nei banko sąskaitoje matomi skaičiai. J. Imbrasaitė įsitikinusi, kad platesnio požiūrio į socialines problemas mūsų visuomenei dar trūksta. „Nepasitenkinimą gyvenimu lemia ne tik ekonomika – tarkim, pakanka prisiminti Kiniją, kurios ekonomika yra tarp greičiausiai augančių pasaulyje, tačiau Kinija taip pat išsiskiria dideliu savižudybių skaičiumi. Tad tikrų socialinių problemų priežasčių reikėtų ieškoti giliau. Reikėtų skatinti visuomenę domėtis socialinėmis inovacijomis, ypač mokykloje – pilietinis sąmoningumas, skurdas ir kitos sudėtingos problemos yra mūsų visų bendras reikalas“, – sako J. Imbrasaitė.

Kita medalio pusė – politikų gebėjimas deramai informuoti tautą apie savo veiklą. „Geras politikas turėtų ne tik atsižvelgti į visuomenės nuomonę, bet ir tinkamai paaškinti, kodėl ta nuomonė galbūt klaidinga arba kodėl negalima įgyvendinti to, ko jų prašoma. Man ypač patiko, kaip finansų ministrė dirbo Ingrida Šimonytė. Ji gebėjo paprastai pristatyti sudėtingus ekonominius klausimus visuomenei. Tuomet ir piliečiai skatinami būti supratingesni, aktyvesni, domėtis, kaip galima apginti savo interesus, pagaliau – suprasti, ką reiškia „tuščias biudžetas“, kad valstybė pinigų negamina“, – tvirtina VDU docentė.

Anot sociologės, piliečių ir politikų bendradarbiavimą skatina objektyviais įrodymais paremta socialinė politika, kai, dirbdami kartu su ekspertais, specialistais, remdamiesi faktais, politikai randa geriausius sprendimus. Pavyzdžiui, Bristolyje savivaldybių darbuotojai mielai dalyvauja mokslinėse konferencijose ir klausia pačių mokslininkų nuomonės apie savo parengtų miesto planų tinkamumą.

Vietoj pamokslų – interviu su narkomanu

Vis dėlto vien žinių neužtenka. Docentės teigimu, svarbu akcentuoti ir pagarbą taisyklėms, įstatymams ir tikrą, o ne formalų problemų sprendimą. „Kartais žmonės turi žinių, bet nesistengia kažko imtis, rasti geriausių idėjų, galvoti strategiškai. Turėtume daugiau leisti patiems žmonėms veikti, įgalinti juos būti savarankiškais – visose srityse. Teorija yra viena, o praktika – visai kas kita. Tarkim, gali pamokslauti apie narkotikus, bet bus daug efektyviau, jei studentas pats darys tyrimą apie tai, pavyzdžiui, ims interviu iš narkomanų – noras vartoti dings visam laikui“, – patikslino J. Imbrasaitė.

Socialinės politikos supratimą, reikalingą tokioms problemoms spręsti, suteikia ir Lietuvos universitetai. Vytauto Didžiojo universitete siūloma socialinės politikos bakalauro programa – tarpdisciplininė, todėl leidžia geriau perprasti tokius kompleksinius klausimus, kurie neretai neapsiriboja vien nacionalinės valstybės lygmeniu. „Mūsų dienomis socialinė politika yra viena svarbiausių viešosios politikos sričių, leidžianti analizuoti socialines problemas iš globalios perspektyvos, integruojant politologijos, sociologijos, ekonomikos dalykus. Iki šiol šalyje trūksta specialistų, suvokiančių valstybės, savivaldos, piliečių vaidmenį sprendžiant socialines problemas – tokia programa Lietuvoje tikrai reikalinga“, – sako docentė.

Pateikė Martynas Gedvila. Parengta pagal VDU svetainės informaciją

ATOSTOGOS

Atkurta viduramžių pilis Tervetėje (Latvija)

MOKSLININKAS, TURĖJĘS DVI TĖVYNES

Minint dr. Vytauto GRINIAUS 75-ąsias gimimo metines

Jei likimas būtų buvęs palankesnis, šiomis dienomis kartu su faktišku (bet taip ir nepaskirtu) pirmuoju Lietuvos ambasadoriumi Vengrijoje būtume paminėję jo jubiliejinį gimtadienį. Deja, tarp gyvųjų jo jau nebėra. „Mokslo Lietuvos“ redakcija kreipėsi į jo biografijos tyrinėtoją, neseniai pasirodžiusios knygos „Turėjau dvi tėvynes“ sudarytoją, prof. Oną Voverienę su prašymu pasidalinti mintimis apie mokslininką, politiką ir visuomenės veikėją, deja, gerai žinomą tik nedaugeliui.

Prof. Ona VOVERIENĖ

Vytautas Grinius gimė 1940 m. liepos 10 d. Raseinių valsčiuje Pašaltuonių kaime, darnioje katalikiškoje ir patriotiškoje šeimoje. 1958 m. baigęs Raseinių vidurinę mokyklą, įstojo į Vilniaus universiteto Gamtos fakultetą. Nuo pirmojo kurso įsitraukė į studentų mokslinės draugijos veiklą. Dainavo studentų akademiniam chorui, lankė muzikos pažinimo paskaitų ciklą Valstybinėje filharmonijoje. 1963-aisiais baigė universitetą, įgydamas biologo profesiją, ir pradėjo dirbti Lietuvos žemės ūkio akademijoje. Po metų buvo pakviestas imtis mokslo tiriamojo darbo Vilniaus universitete. 1969–1973 m. V. Grinius dirbo Lietuvos žemdirbystės instituto Trakų Vokės filiale vyr. moksliniu bendradarbiu, parengė kandidatinę disertaciją. Aktyviai dalyvavo instituto profsąjungos kultūrinėje veikloje, dainavo garsiajame respublikiniame vyrų chore „Varpas“, kuris tuo metu Europoje skynė laurus tarptautiniuose konkursuose.

Lemtinga pažintis

1969 m. „Varpui“ koncertuojant Varšuvoje, V. Grinius susipažino su vengraite Eva Kasaz. Ši pažintis buvo lemtinga. Po ketverių susirašinėjimo metų jaunuoliai ryžosi sukurti šeimą. 1973 m. Vytautas išvyko į Vengriją. Kurį laiką gyveno Budapešte žmonos tėvų namuose, mokėsi vengrų kalbos, gilino anglų kalbos žinias, dirbo augalų apsaugos stoties specialistu, publikavo straipsnius disertacijos tema. 1974 m. gimė dukra Ieva, 1978-aisiais – sūnus Adomas. Abu vaikai įgijo aukštąjį išsilavinimą. Ieva, baigusi Budapešto aukštąją vadybos mokyklą, išvyko į JAV ir ten sukūrė šeimą. Adomas baigė Budapešto katalikiškojo J. Pazmandy universiteto teisės fakultetą. Nors vėliau paaiškėjo, kad santuoka nebuvo sėkminga, tačiau šios šeimos nariai iki pat dr. Vytauto mirties palaikė draugiškus ryšius.

1974 m. V. Grinius Lietuvos žemės ūkio akademijos mokslinėje taryboje apgynė disertaciją „Cheminių ir mechaninių priemonių įtaka, naikinant jomis dirvos užterštumą, siekiant pagerinti bulvių derlių ir jų kokybę“. 1977 m. Vengrijos mokslų akademija V. Griniui suteikė agrarinių mokslų daktaro laipsnį. 1980 m. jis buvo pakviestas dirbti į Vespremo centrinių pesticidų tyrimo institutą, buvo pavesta vadovauti padaliniiui, kuris koordinavo mokslinius ryšius tarp Vidurio ir Rytų Europos šalių ir pagal sutartis vykdė mokslinius tyrimus su Anglijos, Šveicarijos bei Vokietijos to paties profilio firmoms. Ne kartą V. Grinius kvietėsi ir savo buvusius kolegas iš Žemdirbystės instituto Trakų Vokės filialo į Vengrijoje vykusias konferencijas, iš asmeninių lėšų sumokėdavo dalyvių mokesčius.

1975 m., minint M. K. Čiurlionio gimimo 100-ąsias metines, V. Grinius Vengrijos dailės akademijoje surengė M. K. Čiurlionio paveikslų reprodukcijų parodą ir jos lanky-

tojus supažindino su garsaus menininko gyvenimu ir kūryba, jo vardo galerijos Kaune istorija. Pešto mieste rado išlikusį Lietuvos rašytojo Ksavero Sakalausko-Vanagėlio asmeninį archyvą ir pasirūpino jo perdavimu Lietuvai. V. Griniaus dėka Vilniaus kameriniam chorui „Cantemus“ buvo suteikta galimybė dalyvauti tarptautiniame konkurse. Taip pat tarpininkaujant V. Griniui, Vengrijoje koncertavo kamerinis choras „Sodžius“ iš Kauno, Kauno merginų choras, Lietuvos radijo ir televizijos vaikų choras. Dr. V. Grinius globojo lietuvius, tarnavusius Vengrijoje, rėmė juos moraliai ir materialiai, supažindindavo su lietuviška spauda.

Vengrijos lietuvių bendruomenės telkimas

1986 m. V. Grinius kartu su fotomenininku Pauliumi Normantu organizavo pirmąjį Vengrijos lietuvių suvažiavimą. Į jį atvyko dainininkė Veronika Povilionienė su vyru Vidmantu. Po Vengrijos dangumi pirmą kartą nuaidėjo Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“, kuri Lietuvoje tuo metu dar buvo uždrausta. Suvažiavime nutarta įkurti Vengrijos lietuvių sąjungą. Jo pirmininku tapo P. Normantas, sekretoriumi – V. Grinius. Vėliau iš šio Sąjūdžio susiformavo Vengrijos lietuvių bendruomenė. Netrukus po suvažiavimo dr. V. Grinius į Vengriją pakvietė Lietuvos tautodailininkus. Ipolitas Užkurnys Tokajaus miesto skverelyje sukūrė ir pastatė tris stogastulpius, vaizduojančius sovietų pavergtas Baltijos valstybes – Lietuvą, Latviją ir Estiją, o Lietuvos kalvių kalvis Vytautas Jarulis iš metalo iškalė Tokajaus miesto herbą su vynuogių kekėmis, netrukus papuošusį vieno namo sieną.

Dr. V. Griniaus namai Vespreme (120 km nuo Budapešto) tapo Lietuvos neoficialios atstovybės Vengrijoje būstine: telefono skambučiai, laiškai, telegramos nenutrūkstamai skriejo į Lietuvą ir iš jos, nes Lietuvoje sovietmečiu įkurta kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugija tebuvo tik formali valstybinė institucija komunistinei ideologijai užsienyje skleisti. V. Grinius tapo Vengrijos lietuvių bendruomenės vicepirmininku, o P. Normantui išvykus į ekspediciją Toluosiuose Rytuose, perėmė vadovavimą bendruomenei. Bet prasidėjus politiniams pokyčiams visoje tuometinėje socialistinėje Europoje ir keičiantis ekonomikai, institutas, kuriame dirbo dr. V. Grinius, negavęs deramo finansavimo iš Vengrijos valstybės biudžeto, buvo uždarytas.

1989 m. Lietuvoje jau buvo gerokai įsiūbavęs Sąjūdis, pakėlęs į mitingus tūkstančius lietuvių ne tik pačioje Lietuvoje, bet ir užsienyje. V. Grinius kartu su Vengrijos lietuvių bendruomene, remiami Vengrijos Nacionalinio fronto, Vespreme surengė Lietuvos kultūros dienas ir vengrų-lietuvių kultūros forumą. Visą savaitę kultūros renginiai vyko ir Balatono ežero pakrantėje. V. Grinius pakvietė į Vengriją Sąjūdžio dele-

Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros draugijos nariai po dr. Vytauto Griniaus apdovanojimo svečiuose pas Vengrijos ambasadorių J. E. Zoltan Pesce. Algimanto Žižiūno nuotr.

gaciją: poetą Marcelijų Martinaitį, grafikę J. Daniliauskaitę su jos kūrinių paroda, pianistę A. Juozapėnaitę, folklorinį ansamblį „Volungė“ iš Kauno ir grupę tautodailininkų. Šio renginio idėja buvo Vengrijos antisovietinio sukilimo, įvykusio 1956 m., paminėjimas ir vieno iš sukilimo štabo vadų – A. Brusnio pagerbimas, prie jo namo atidengiant memorialinę lentą. Renginyje dalyvavo lietuvių bendruomenių delegacijos iš kitų Vengrijos miestų bei Estijos, Vokietijos ir tuometinės Čekoslovakijos. Vengrai jau buvo sukūrę dokumentinį filmą apie 1956 m. revoliucinius įvykius ir jų vadovą Imrę Nadį. Filmo kopijas jie padovanojo visoms lietuvių delegacijoms. Lietuvos TV žurnalistė Danutė Jokubėnienė nufilmavo tuos renginius Vengrijoje ir parodė per Lietuvos televiziją. 1989 m. lapkritį dr. V. Griniaus iniciatyva į Vengrijos demokratinio forumo suvažiavimą buvo pakviesti keturi Lietuvos Sąjūdžio atstovai su prof. Vytautu Landsbergiu priešakyje. Taip buvo užmegzti pirmieji Lietuvos politiniai ryšiai su Vengrijos politikais, aptartos demokratijos raidos, daugiapartinės sistemos ir geopolitikos aktualijos.

Lietuvių kultūros dienos lėmė vengrų simpatijas Lietuvai, o Vengrijos lietuviai, net ir tie, kurie ligi tol buvo visiškai abejingi savo tėvynės reikalams, pradėjo jais domėtis, su nerimu sekė visus Atgimimo įvykius Lietuvoje, džiūgavo išgirdę apie pasirašytą Kovo 11-osios Aktą. Jiems nuoširdžiai simpatizavo ir Vengrijos visuomenė. Dr. V. Grinius padėjo menininkams, organizacijoms ir meno kolektyvams, norintiems atvykti į Vengriją, tvarkantiems užsienio pasus ir visas. Nuo 1990 m. lietuvių tautodailininkų grupės buvo kviečiamos į kasmet Vengrijoje vykstančias Rytų Europos liaudies menininkų kūrybines stovyklas Tokajuje. Lietuvių tautodailininkų darbų jau yra daugelyje Vengrijos miestų, ne tik Vespreme ir Tokajuje, bet ir Budapešte, Zircė bei kt. Lietuvos tautodailininkai, tarpininkaujant V. Griniui, įamžino ne vieną Vengrijos istorijos įvykį. V. Cikana ir R. Zinkevičius sukūrė kopyltstulpius sovietinės armijos išvedimo iš Vengrijos proga Kiskunmajso mieste, o R. Venskų – Popiežiaus Jono Pauliaus II lankymosi Vengrijoje metu Maria Pocos parapijoje. V. Grinius talkino vertėjui E. Bojtarui, verčiančiam į vengrų kalbą Mykolo Sluckio romaną „Saulė vakarop“, ir išvertė iš vengrų kalbos knygą „Gyvūnų migracijos“. Jis aktyviai dalyvavo organizuojant karaliaus

Stepono Batoro 460-ųjų mirties metinių minėjimo renginius Vengrijoje ir Lietuvoje.

Diplomatinių ryšių atkūrimas

Po Kovo 11-osios Akto paskelbimo dr. Vytautas Grinius, vykdydamas Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo pavedimus, kreipėsi į Vengrijos Respublikos prezidentą, ministrą pirmininką, parlamento pirmininką ir vidaus reikalų ministrą, prašydamas pripažinti Lietuvą kaip suverenią valstybę. 1990 m. gegužės–rugpjūčio mėnesiais Vengrijos lietuvių bendrija aktyviai talkino Vengrijos demokratinei jaunimo partijai FIDESZ, organizavusiai daugiataukstantinius mitingus nepriklausomybę atkūrusiai Lietuvai paremti. Mitinge prie SSRS ambasados Vengrijoje buvo pareikalauta nutraukti Lietuvos ekonominę blokadą ir pripažinti Lietuvos valstybingumą. FIDESZ organizavo mitingą ir prie JAV ambasados, ragindama greičiau pripažinti Lietuvą.

Dr. V. Grinius per „Laisvosios Europos“ radiją Vengrijos lietuvių vardu padėkojo vengrams, dalyvavusiems mitinguose, už solidarumą ir pagalbą Lietuvai ir paragino didžiąsias valstybes greičiau pripažinti Lietuvą *de jure*. Jis du kartus lydėjo FIDESZ organizuotą paramą Lietuvai, kai Maskva atsisakė tiekti Lietuvai insuliną, antibiotikus ir kitus vaistus bei kitas pirmojo būtinumo prekes. Vengrijos televizija, paakinta dr. V. Griniaus, apie šį įvykį sukūrė dokumentinį filmą.

1991 m. tragiškomis Sausio dienomis dr. Vytautas Grinius viešėjo Lietuvoje ir tapo sovietinio režimo smurto prieš lietuvių tautą liudininku. Jis telegrama tuoj pat informavo Vengrijos užsienio reikalų ministeriją apie įvykius Lietuvoje, prašydamas diplomatinės pagalvos jo Tėvynei, įspėdamas, kad gresia pavojus atkurtai nepriklausomybei. Kai buvo pranešta, kad nuo sovietinės kariuomenės teroristų žuvo 13 jaunų žmonių (14-oji auka vėliau mirė ligoninėje nuo sužalojimų), dr. V. Grinius iš karto kreipėsi pagalbos į Vengrijos sveikatos apsaugos ministrą, tarpininkaujant Lietuvos sveikatos apsaugos ministerijai. Jam nuoširdžiai rūpinantis, į Budapešto Traumatologijos institutą skubiai buvo išskraidintos trys sunkiausiai sužalotos Sausio 13-osios aukos. Institute jiems buvo nemokamai atliktos sudėtingos operacijos,

Lietuvių katalikų mokslo akademijos XXIII suvažiavimas

Dr. Aldona VASILIAUSKIENĖ

Šiomet, birželio 29 d. Vilniuje įvyko Lietuvių katalikų mokslo akademijos (LKMA) XXIII suvažiavimas.

Akademijos istorijoje išskirtini trys jos veiklos laikotarpiai: Lietuvoje, išėivijoje ir vėl Lietuvoje. Lietuvių katalikų mokslo akademija buvo įkurta 1922 m. Kaune. Jos įstatai patvirtinti rugpjūčio 12 d., steigiamasis aktas priimtas spalio 22 d. 1940 m. sovietinė okupacija nutraukė šios mokslo institucijos veiklą. 1956 m. Akademija buvo atkurta Romoje, tą pačią metų spalio 9 d. jos įstatai įregistruoti Italijos policijoje. Išėivijoje veikė iki 1990 m. Trečiąjį veiklos laikotarpį LKMA pradėjo 1990 m. vasario 17 d. Vilniuje, kai buvo sušaukta jos Steigiamoji konferencija, kurioje išrinkta Lietuvos Krašto taryba. Atnaujintoji Akademija 1990 m. gegužės 8 d. įregistruota Lietuvos Ministrų taryboje, o gegužės 9 d. Romoje veikusi LKMA Centro valdyba patvirtino Lietuvos Krašto tarybą ir jos išrinktą valdybą.

Mokslininkams telkti ir akademijos veiklai aptarti visais minėtais laikotarpiais buvo šaukiami suvažiavimai. 1922–1940 m. įvyko trys suvažiavimai (I–III), 1956–1988 m., t. y. išėivijoje, sušaukta vienuolika suvažiavimų (IV–XIV), o atkūrus Akademiją Lietuvoje 1990–2015 m. – devyni suvažiavimai (XV–XXIII).

Kiekvienas suvažiavimas pradedamas

šv. Mišiomis. XXIII suvažiavime Mišias Vilniaus arkikatedros Šv. Kazimiero koplyčioje aukojo bažnytinės teisės daktaras, kardinolas, Vilniaus arkivyskupas emeritas Audrys Juozas Bačkis, bažnytinės teisės daktaras, dabartinis Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas ir gamtos mokslų daktaras, Telšių vyskupas Jonas Boruta SJ. Suvažiavimo dalyviai išklusė arkivyskupo A. J. Bačkio pamokslą.

Po Mišių suvažiavimas vyko Bažnytinio paveldo muziejuje. Posėdžiui pirmininkavo akademikas vysk. J. Boruta SJ. Darbas pradėtas įžanginiu žodžiu – invokacija. Vyskupas priminė, kad per laikotarpį nuo praėjusio XXII suvažiavimo mirė du LKMA akademikai: Kupiškio rajono garbės pilietis (šis vardas jam buvo suteiktas 2001 m.), istorikas, vienas žymiausių lietuviškos spaudos draudimo laikotarpio tyrinėtojų akademikas Vytautas Merkys (1929 05 05–2012 07 25) ir vienas iš aktyviausių Lietuvos mokslininkų sąjungos steigėjų, Pasvalio krašto garbės pilietis (gavęs šį vardą 2005 m.), matematikas, akademikas, habilituotas fizinių mokslų daktaras Bronius Grigelionis (1935 11 01–2014 05 23). Į amžinybę išėjo ir keli kiti Katalikų akademijos nariai. Jų atminimas pagerbtas „Viešpaties angelo“ malda.

Akademijos mokslinis sekretorius, akademikas Arūnas Streikus pateikė Centro valdybos ataskaitą, apžvelgė veiklos kryptis, aptarė vykdytus projektus ir akademijos

Kalba LKMA akademiku išrinktas bažnytinės teisės daktaras, Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas. Aldonos Vasiliauskiene nuotr.

leidinius. Visa LKMA veikla aprašyta bendradarstijoje Nr. 32 (71) ir kartu su programa išspausdinta 8 puslapių apimties leidinyje, kurį gavo visi suvažiavimo dalyviai. Revizijos komisijos ataskaitą perskaitė jos pirmininkas, LKMA akademikas Napalys Kitkauskas.

Birželio 3 d. akademijos Centro valdybos posėdyje buvo išrinkti nauji LKMA akademikai: arkivyskupas Gintaras Grušas (pristatė Centro valdybos pirmininkas, akademikas Paulius Subačius), dr. Vytautas Ališauskas (pristatė akademikė Aldona Prašmantaitė) ir dr. Darius Baronas (pristatė akademikas vysk. Jonas Boruta SJ). Suvažiavime visiems naujesiems akademikams vysk. J. Boruta SJ įteikė LKMA akademiko diplomus.

Plenariniame posėdyje, kuriam pirmininkavo akademikė Danutė Gailienė, iš-

klausyti šeši pranešimai, kuriuose pristatyti trijų projektų rezultatai. Projektui „Lietuvos atsivertimas: pagonys barbarai tampa vėlyvųjų viduramžių krikščionimis“ buvo skirti du pranešimai: Dariaus Barono „Lietuvos krikštas – civilizacinis virsmas“ ir Stephen C. Rowell „XV a. lietuvių katalikų uolumas: Pro et contra“.

Projektui „Krikščionys Lietuvoje prieš ir po Atgimimo“ skirti trys pranešimai: Nerijos Putinaitės „Kokį tarybinės ateizacijos paveldą saugo dabartinė Lietuvos visuomenė?“, Eglės Laumenskaitės „Kaip susiformavo ir kuo socialiai reiškiasi Lietuvoje paplitęs proginis ir nominalus katalikiškumas?“ ir Pauliaus Subačiaus „Naujausios bažnyčios istorijos Lietuvoje chronologija: esminiai veiksniai“. Projekto „Naujųjų baltų mitologijos ir religijos šaltinių tyrimas ir publikavimas“ pranešimą „Baltų mitologija tirtuose ir netirtuose archyvuose“ perskaitė Vytautas Ališauskas.

Suvažiavime išrinkta nauja Centro valdyba. Balsų skaičiavimo pirmininkė Aldona Prašmantaitė pranešė, kad suvažiavimo dalyviams, LKMA nariams buvo išduoti 24 biuleteniai Du iš jų pripažinti negaliojančiais. Centro valdyboje bus septyni nariai. Į naująją valdybą išrinkti: Vytautas Ališauskas, Darius Baronas, vysk. Jonas Boruta SJ, Danutė Gailienė, Liudas Jovaiša, Arūnas Streikus ir Paulius Subačius. Pirmajame tarybos posėdyje jie pasiskirstys pareigomis. ■

■ Atkelta iš 10 p.

dėl kurių pavyko išvengti kojų amputacijos. Dar trys prie TV bokšto kontūzyti žmonės Vengrijos lėšomis buvo išsiųsti į reabilitacijos centrą prie Balatono ežero. Grįžęs į Vengriją, V. Grinius organizavo įvairias paramos akcijas Lietuvai, surengė foto parodą apie 1991 m. sausio įvykius ir sausio 13-osios žudynes. Ją aplankė tūkstančiai vengrų, tarp jų ir pats Vengrijos Prezidentas.

Lietuvos suverenumą Vengrija pripažino viena pirmųjų, iškart po pučo Maskvoje – 1991 m. rugpjūčio 23 d. Vytautas Grinius 1991 m. rugsėjo 1 d. buvo pakviestas į Vengrijos užsienio reikalų ministeriją, kaip oficialus Lietuvos Respublikos atstovas, suderinti diplomatinę santykių atnaujinimo su Lietuva aktų projektą. Suderinus su Lietuvos užsienio reikalų ministerija, jau kitą dieną – 1991 m. rugsėjo 2 d. – šiuos dokumentus pasirašė oficialūs abiejų valstybių atstovai.

Daug pastangų dr. V. Griniui reikėjo įdėti, plėtojant bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir Vengrijos įvairių sričių specialistų: kultūros ir švietimo, žemės ūkio, materialinių išteklių, sporto ir kt. Jo archyve – šimtai laišku su prašymais padėti užmegzti ryšius ir emocionaliai pakylėtos padėkos už pagalbą. Šiame archyve – dešimtys jo brandžių kalbų, ginant Lietuvos nepriklausomybę ir nušviečiant Sausio 13-osios tragediją Lietuvoje per Vengrijos radiją ir televiziją, medžiaga apie daugybę renginių, propaguojančių Lietuvos kultūrą ir istoriją, ypač apie Lietuvos ginkluotą pasipriešinimą okupantams pokario metais. Jo pastangomis Vengrijoje buvo sukurtas pilnametražis dokumentinis filmas apie Lietuvos tremtinius „Mirusiųjų laisvė“, kuris buvo parodytas ir Lietuvoje.

Dar 1991 m. sausio 31 d. V. Grinius, Atkuriamojo Seimo pirmininko prof. Vytauto Landsbergio įgaliojimas, pradėjo derybas su aukščiausiosiomis Vengrijos institucijomis dėl Lietuvos atstovybės atidarymo Buda-

pešte. Taip buvo žengti pirmieji žingsniai siekiant šio tikslo ir aptartos realios galimybės. Deja, dėl sudėtingos geopolitinės situacijos tuometinėje Europoje ir Lietuvos ekonominių sunkumų šis tikslas buvo įgyvendintas tik 2004 m. Tačiau dr. Vytautas Grinius, lietuvių tautos atstovas Vengrijoje, pačiu sudėtingiausiu laikotarpiu daugiausia nuveikęs Lietuvos labui Vengrijoje, nebuvo paskirtas ambasadoriumi...

Sugrįžus į Lietuvą – su Vengrija širdyje

1993 m. pavasarį dr. Vytautas Grinius grįžo į Lietuvą. Čia gyvenimą reikėjo pradėti iš naujo ir adaptuotis naujoje, gana sudėtingoje to meto aplinkoje. V. Grinius ėmėsi įvairiausių darbų. Susipažinome 2003 m., kai jis dirbo Tėvynės sąjungos (Lietuvos konservatorių) partijos skyrių koordinatoriumi. Gedimino prospekto 15-uju numeriu pažymėto namo antrame aukšte jis buvo įrengęs Tėvynės sąjungos partijos būstinę, kurioje vyko įvairūs partijos renginiai. Jos patalpas dr. V. Grinius, turėdamas subtilų skonį, gražiai įrengė, papuošė paveikslais ir plakatais, kuriuose tarsi kino juostoje atsispindėjo Lietuvos kelias į Nepriklausomybę. Čia visada buvo malonu užėti, juolab kad visada pasitikdavo inteligentiškas, dėmesingas ir įžvalgus būstinės šeimininkas.

Dr. V. Grinius pakvietė mane įsitraukti į jo vadovaujamą Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros draugiją. Tik tada sužinojau, kad yra tokia organizacija, kuriai vadovauja šis labai išsilavinęs ir įdomus žmogus. Ilgokai palūkęjusi, pasiūlymą visgi priėmiau. Mano apsisprendimą sutvirtino ir prisiminimai iš asmeninės mokslinės veiklos, kai dar sovietinės okupacijos metais Vengrija buvo tapusi Europos mokslotyrimų Meka. Budapešte buvo leidžiamas tarptautinis mokslotyrimų žurnalas „Scientometrics“. Vengrijoje organizuojamose tarptautinėse mokslotyrimų konferencijose ne kartą skaičiau

Dr. Vytautas Grinius ir prof. Ona Voverienė atsisveikinimo vakarieneje su pirmuoju Vengrijos ambasadoriumi Sandor Juhasz ir jo žmona

pranešimus. Budapeštui visada jaučiau sentimentus, jame jausdavaisi, lyg būčiau su sparnais. Žavėjaisi psichologiškai puikiai motyvuotais Vengrijos filmais, verčiančiais mąstyti apie žmogaus vaidmenį pasaulyje ir gyvenimo prasmę. Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros draugija buvo įkurta 1999 m. birželio 1 d., pirmiausia į ją sutelkus tautodailininkus, bendradarbiavusius su Vengrijos lietuvių bendruomene, kai gyvendamas Vengrijoje jai vadovavo V. Grinius.

2003 m. atvykus pirmajam Vengrijos Respublikos ambasadoriui į Lietuvą ir jam čia įsikūrus, Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros veikla suaktyvėjo. Nežinau, kada pirmą kartą dr. V. Grinius susitiko su ambasadoriumi, tačiau studijuodama jo asmeninį archyvą, radau 2004 m. sausio 29 d. ambasadoriaus pasirašytą pažymą, kad „J. E. p. Sandor Juhasz, Vengrijos Respublikos ambasadorius Lietuvoje, džiaugiasi, galėdamas informuoti suinteresuotus asmenis Lietuvoje, kad ponas Vytautas Grinius yra Vengrijos Respublikos ambasados garbės patarėjas, įgaliojimas asmeniškai konsultuoti ambasadorių dvišalio Vengrijos ir Lietuvos bendradarbiavimo klausimais“.

Pirmą kartą Vengrijos Respublikos ambasadorių Sandor Juhasz pamačiau, minint Vengrijos Revoliucijos 49-ąsias metines.

2005 m. spalio 23 d. buvau pakviesta į dokumentinio filmo apie vengrų tautos didvyrį Imrę Nadį (Nagy) peržiūrą. Visi žinojome apie vieną dramatiškiausių Vengrijos istorijos tarpinių, tačiau šios žinios buvo fragmentiškos. Žinojome tik patį faktą apie vengrų tautos sukilimą ir jo kruviną numalšinimą, tačiau tik po filmo peržiūros supratome, kokią kruviną tragediją teko patirti vengrų tautai sukilimo metu ir po jo.

Sovietinės imperijos tautų pavergimo scenarijus po Antrojo pasaulinio karo visur buvo toks pat, kaip ir Lietuvoje – kitaminčių ir nepaklusniųjų žudymas, trėmimai, persekiojamųjų kančios, užprogramuotos pagal komunistinės doktrinos pagrindinę nuostatą: „Kas ne su mumis, tas – mūsų priešas, o priešą reikia surasti ir sunaikinti.“ Ir ieškojo, ir naikino tūkstančius. Fizinis ir dvasinis pavergtų tautų genocidas buvo pagrindinis komunistinio režimo valdymo metodas. Jo aukomis tapo keliskart daugiau žmonių, nei žuvo ir nukentėjo abiejų totalitarinių režimų – nacistinio ir komunistinio – sukeltame kare. Vengrijos tragedija išryškino mūsų tautų bendrą likimą, abiejų tautų skausmo paraleles.

Netrukus buvo suorganizuotas ir kitas renginys – Vengrijos fotomenininkės Eszter Balazs ir prancūzo fotografo Phil Cassoar paroda „Budapešto didvyrių keliais“ bei mokslinė konferencija „1956-ųjų Vengrijos revoliucija ir istoriniai tyrimai apie jos prastus didvyrius“, įvykusi Vilniaus universitete 2005 m. lapkričio 10 d. Šie renginiai turėjo platų atgarsį visoje Lietuvoje, apie juos rašė spauda, diskutavo intelektualai, jais domėjosi Lietuvos aukštųjų mokyklų studentai.

Vengrijos ir Lietuvos bičiulių kultūros draugija, vadovaujama dr. V. Griniaus, ir Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrija, vadovaujama buvusio tremtinio Vytauto Miliausko, pritariant Vengrijos ambasadoriui, nutarė Vengrijos revoliucijos 50-ąsias metines

■ Nukelta | 12 p.

IŠKILIOS ASMENYBĖS

MOKSLININKAS, TURĖJĘS DVI TĖVYNES

Minint dr. Vytauto GRINIAUS 75-ąsias gimimo metines

■ Atkelta iš 11 p.

deramai paminėti Lietuvoje. Buvo sudarytas šiai datai skirtų renginių planas, numatyta surengti mokslinę konferenciją, kurioje būtų išsamiau išnagrinėta Vengrijos revoliucijos istorija. Visus metus nenuščiavo domėjimasis Vengrijos istorija ir kultūra. Gražiai buvo sutikta paroda „Lūžtanti šviesa. Šiuolaikinis Vengrijos fotografijos menas“. Žiniasklaidoje viena po kitos pasirodė žinutės: „Lietuva ir Vengrija drauge plėtos turizmą“ („Lietuvos aidas“, 2006 m. rugsėjo 4 d.); „Vengrija palaišys Lietuvą svarbiuose infrastruktūriniuose projektuose“ („Lietuvos aidas“, 2006 m. rugsėjo 8 d.) bei straipsniai.

Lietuvą su oficialiu vizitu aplankė Vengrijos prezidentas Laszlo Solyom. Jis kartu su Lietuvos Prezidentu Valdu Adamkumi atidengė atminimo lentą Vilniuje, šalia Aušros Vartų, skirtą solidarumo su sukilėliais vengrais mitingui, surengtam 1956 m. per Vėlines Rasų kapinėse. Vengrijos prezidentas Vilniaus universitete susitiko su Lietuvos mokslininkais ir kitais inteligentijos atstovais. Net keliuose Lietuvos laikraščiuose pasirodė mitingo, įvykusio Rasų kapinėse, dalyvių atsiminimai ir sukilimo istorinė apžvalga: Petras Katinas – „Krauju aplaistyta revoliucija“ („XXI amžius“, 2006 m. spalio 18 d.); Aldona Kačerauskienė – „Kuo svarbus Lietuvai 1956 metų vengrų sukilimas?“ (ten pat); Ona Voverienė – „Garbė tiems, kurie parodė vienybę, siekiant Lietuvos ir Vengrijos nepriklausomybės“ („Lietuvos aidas“, 2006 m. rugsėjo 16 d.) ir kt.

Visą spalio mėnesį Lietuvoje vyko šventiniai renginiai: koncertai, konferencijos, susitikimai, skirti šiai tragiškai datai ir jos reikšmei Europos tautų raidai aptarti. Spalio 13 d. Kongresų rūmuose diriguojant svečiui iš Vengrijos skambėjo vengrų kompozitorių simfoninės muzikos kūriniai. Spalio 19 d. Vilniaus universiteto dėstytojai ir studentai susitiko su Vengrijos sukilimo dalyviu Laslo Hrabovskiu ir įdėmiai klausėsi jo pasakojimo apie sovietų kariuomenės įsiveržimą į Budapeštą bei sukilusių vengrų dramą. Spalio 20 d. Vengrijos ambasadorius Sandor Juhasz kartu su ponija Katalin Juhasz Vilniuje, viešbučio „Crown Plaza“ iškilmių salėje organizavo Vengrijos 1956 metų revoliucijos 50-ųjų metinių minėjimą, kuriame dalyvavo ir Vengrijos Konstitucinio teismo pirmininkas, Romos katalikų bažnyčios nuncijus Baltijos šalims mons. S. Zurbringen, Lietuvos Konstitucinio Teismo nariai, užsienio ambasadų ir Lietuvos ministerijų vadovai ir atstovai, rašytojai, žurnalistai.

Vengrijos ambasadorius Kaune, Karmelitų kapinėse atidengė stelą su įrašais vengrų ir lietuvių kalbomis apie solidarumo mitin-

Lietuvos Respublikos Prezidentas Valdas Adamkus ir Vengrijos Respublikos Prezidentas Laszlo Solyom atidengia atminimo lentą Vengrijos revoliucionieriams

gus su vengrų sukilėliais, vykusius Kaune 1956–1957 m. Granito plokštėje iškaltas įrašas: „Šiose kapinėse 1956 metų Vėlinių dieną Kauno visuomenė, rizikuodama gyvybe ir laisve, protestu išreiškė savo pritarimą Vengrijos revoliucijai. Jos didvyriška drąsa ir ryžtas tapo pavyzdžiu, siekiant Lietuvos ir Vengrijos laisvės ir nepriklausomybės.“ Tomis dienomis Vengrijos sostinėje Budapešte, Kerepešio kapinių memoriale iškilo tautodailininkų – Adolfo Teresiaus iš Garliavos ir ukmergiškio Rimo Zinkevičiaus – monumentalus sakralinis kūrinys 1956 metų vengrų revoliucijos aukoms su užrašu „Nežinomose vietose palaidotiems didvyriams ir aukoms atminti. 1956–2006“.

Per Lietuvos radiją ir televiziją paskelbta daugybė medžiagos apie Vengrijos sukilimą, istorikų ir politologų parengti jo vaidmens Europos istorijoje vertinimai. Visus šventinius renginius vainikavo nacionalinėje M. Mažvydo bibliotekoje surengta mokslinė konferencija, skirta 1956 metų Vengrijos revoliucijai ir jos atgarsiams Lietuvoje. Joje dalyvavo Vengrijos ambasadorius Sandor Juhasz, Vengrijos Vespremo apskrities teisėjų kolegijos pirmininkas dr. Kahler Frigyes, Lietuvos Atkuriamojo Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, istorikai, literatūrologai, žurnalistai, 1956 metų Vėlinių Vilniuje ir Kaune dalyviai, buvę politiniai kaliniai. Dr. Kahler Frigyes supažindino su Vengrijos sukilimo istorinėmis prielaidomis, ministro pirmininko Imrės Nadžio vaidmeniu, organizuojant sukilimą, aptarė sukilimo eigą, agresijos pradžią ir kruviną sukilimo malšinimo dramą. Konferencijoje pranešimus skaitė prof. Vytautas Landsbergis, prof.

Vanda Zaborskaitė, prof. Ona Voverienė, dr., Vytautas Grinius. Diskusijose dalyvavo prof. F. Vaitiekūnas, mitingų Lietuvoje dalyviai – fotomenininkas Algimantas Žižiūnas, mokytojas Zigmas Tamakauskas ir kt. Vengrijos valstybiniais apdovanojimais ir padėkos raštais pagerbti mitingų Vilniuje ir Kaune dalyviai, Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros draugijos pirmininkas dr. V. Grinius ir šio straipsnio autorė. Vėliau dr. Vytauto Griniaus ir Vengrijos ambasados sutarimu ši data buvo minima kasmet.

Bėgant laikui ir keičiantis Vengrijos ambasadoriams Lietuvoje, atitinkamai keitėsi ir Lietuvos ir Vengrijos bičiulių kultūros draugijos planai, derinami su ambasados pageidavimais. Jeigu pirmajam Vengrijos ambasadoriui Lietuvoje Sandor Juhasz svarbiausiu veiklos prioritetu buvo Vengrijos revoliucijos istorija ir jos aukų atminties įamžinimas, tai antrasis – Peter Noszko-Horvath – atrodo, labiausiai domėjosi Vengrijos karinės galios istorija. Jį ypač domino laikotarpis, kai LDK laikais kariuomenei vadovavo talentingas karo vadas vengras Kasparas Bekešas, mylėjęs Lietuvą, kaip antrąją savo tėvynę. Dr. V. Griniaus iniciatyva ir pastangomis, Vengrijos ambasada

Lietuvoje visokeriopai remiant projektą, ant Vilnelės kranto pastatytas paminklas Kasparui Bekešui. Apie jo atidengimo iškilmes sukurtas dokumentinis filmas. Dr. V. Griniaus prašymu dailininkas Liudvikas Pocius sukūrė nuostabią grožio romantizuotą Vengrijos karžygio Kasparo Bekešo portretą. Iškilmingai paminėtos vieno talentingiausių Vengrijos kompozitorių ir pedagogo Zoltan Kodaj gimimo 125-osios metinės.

Trečiojo Vengrijos ambasadoriaus Zoltan Pesce rezidavimas Lietuvoje sutapo su ypač drąsiu Vengrijos vyriausybe, vadovaujama Viktoro Orbano, geopolitiniu eksperimentu, ryžtingai priešintis agresyviajam globalizmui – Vengrijos tautinės valstybės atkūrimu, atkuriant ir šimtmetes tradicines vengrų tautos vertybes. Dr. V. Grinius, tuo metu net ir sunkiai sirgdamas, stengėsi įgyvendinti savo svajonę – parašyti knygą apie Lietuvos ir Vengrijos istorijos paraleles. Bet jau buvo per vėlu. Suspėta tik nubrėžti būsimos knygos kontūrus, surinkti jo paties ir kitų publikacijas Lietuvos spaudoje, pateikti knygos idėjinę kryptį.

Dr. V. Griniaus nuopelnai Vengrijai buvo įvertinti dviem valstybiniais apdovanojimais: Nuopelnų ordino Viduriniuju Kryžiumi (2006) ir Vengrijos kultūros ministerijos atminimo planšete „Pro Cultura Hungarica“ (2012). Priimdamas apdovanojimą iš Vengrijos ambasadoriaus Zoltan Pesce rankų, dr. V. Grinius prisipažino esąs vienas iš laimingųjų ir turtingųjų, turinčių dvi Tėvynes: jo gimtinę Lietuvą ir Vengriją, kurioje gimė jo vaikai, kur jis buvo aukštai vertinamas, kaip mokslininkas ir visuomenininkas. 2013 m. gruodžio 28 d. Lietuvos ir Vengrijos patriotas dr. Vytautas Grinius išėjo į Amžinybę. Palaidotas savo gimtinėje – Raseinių kapinėse.

2015 m. gegužės 7 d. Raseinių Marcelliaus Martinaičio viešoji biblioteka pakvietė raseiniškius ir dr. V. Griniaus artimuosius į knygą „Turėjau dvi tėvynes. (Dr. Vytautui Griniui atminti)“, išleistas Vilniuje 2014 m., sutiktuves. Knyga išleista dr. Vytauto Griniaus ištikimiausių bičiulių Mykolo ir Reginos Ūsonių lėšomis, taip įgyvendinant a. a. dr. Vytauto Griniaus svajonę – išleisti knygą apie Lietuvos ir Vengrijos istorijos paraleles.

Mieli „Mokslo Lietuvos“ skaitytojai,

užsiprenumeruokite „Mokslo Lietuvą“ pašto skyriuose arba internetu 2015-iesiems metams ir paraginkite tai padaryti bičiulius!!! Lietuvos mokslo aktualijos, įdomūs ir vertingi interviu pasieks Jus greičiau ir operatyviau nei lauktumėte pasirodant internete.

Prenumeratos kaina: 1 mėn. - 2,7 euro, 3 mėn. - 8 eurai, 6 mėn. - 15,5 euro, metams - 30 eurų

Mums Jūsų parama reikalinga kaip niekad!

Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ projektui „Pažinimo erdvė: mokslas visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2015 m. skyrė 15 tūkst. eurų.
„Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Jūratė Kemeklytė Bagdonienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas Alfonsas Ramonas. Nariai: Valentinas Baltrūnas, Vyntas Gontis, Valentas Daniūnas, Raimundas Dužinskas, Rimas Norvaiša, Vilma Petrikaitė, Jelena Tamulienė, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Alvydas Baležentis, Nelė Jurkėnaitė
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com (pagrindinis); mokslolietuva@takas.lt (papildomas)
Tel. (8 5) 212 1235, laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.